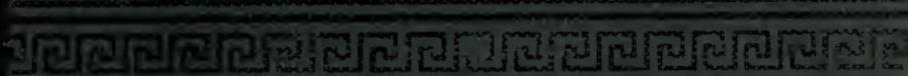

UC-NRLF

SB 256 353

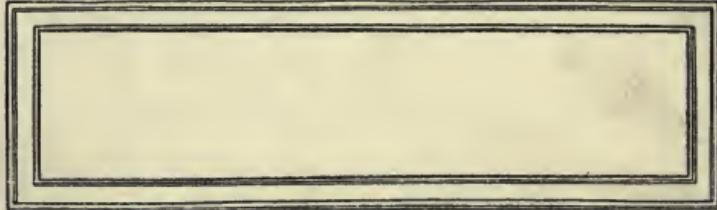
GONDI GRAMMAR
AND
VOCABULARY.

YB 80436

S·P·G·K

GIFT OF
HORACE W. CARPENTIER

GONDI GRAMMAR AND VOCABULARY.

BY

REV. H. D. WILLIAMSON, M.A.,
CHURCH MISSIONARY SOCIETY, MANDLA, C.P.

LONDON :
SOCIETY FOR PROMOTING CHRISTIAN KNOWLEDGE,
NORTHUMBERLAND AVENUE, CHARING CROSS, W.C.

CARPENTIER

LONDON :

PRINTED BY GILBERT AND RIVINGTON, LIMITED.
ST. JOHN'S HOUSE, CLERKENWELL ROAD.

GONDI GRAMMAR.

THE NOUN.

Gender.—The masculine gender in Gondi is used simply for the names of males: all other objects may be spoken of as neuter or feminine. It is difficult to decide under which name non-masculine nouns should be grouped; if the language be viewed from the stand-point of its neighbour, Hindi, they should be called feminine, but as one of the Dravidian languages it is more natural perhaps to view them as neuter.

Number.—There are two numbers, singular and plural: dual does not exist in Gondi.

Formation of the plural.

Rules.—(1) Add क *k* to the singular; ex., काल *kál*, a foot, plural काल्क *kálk*, feet.

(2) Add अंग *ang* to the singular, if the word ends with a long vowel, especially after double consonants; ex., पिट्टे *pitṭe*, a bird, plural पिट्टेंग *pitṭeng*, birds; मट्टा *mattá*, a mountain, plural मट्टांग *mattāng*, mountains.

(3) If the word in the singular ends with the

consonant **र r** after a long vowel, the **र r** usually becomes **ङ kk**; ex., मिञ्चार *miárl*, a daughter, plural मिञ्चाङ्ग *miáhk*, daughters.

N.B.—A few which end with long vowels add **ङ kk** in the plural, at the same time shortening the vowel; ex., मायजू *máyjú*, wife, plural मायजुङ्ग *máyjuhk*, wives.

Exceptions to the above rules :—

अळ्ही *allí*, a rat, plural अळ्क *alk*, rats.

मर्ती *marrí*, a son, plural मर्क *mark*, sons.

सर्ती *sarrí*, a road, plural सर्क *sark*, roads.

The affix वाडे *wáre*, people, plural वाडेके *wárerk*, people.

कल्ले *kalle*, a thief, plural कल्लेके *kallerk*, thieves.

दाऊ *dáú*, father, plural दाऊळ्क *dáulk*, fathers.

पुडी *puri*, an insect, plural पुर्क *purk*, insects.

मामा *mámá*, father-in-law, plural मामाल *mámál*, fathers-in-law.

सिडी *siri*, a parrot, plural सिर्क *sirk*, parrots.

Declension.—Changes of the noun preparatory to forming the root for declension :—

(1) Some add the case-termination to the simple unaltered word; ex., पिंडी *pindí*, flour, पिंडी ता *pindí tá*, of flour.

(2) Some drop the final letter before the case-termination; ex., डोंगुर *dongur*, jungle, डोंगुता *don-*

gutá, of the jungle ; रोन *ron*, a house, रोते *rote*, in a house.

(3) Some drop the last two letters before the case-termination ; ex., पाटांग *páṭāṅg*, songs, पाटाना *páṭānā*, of songs ; मटांग *maṭṭāṅg*, mountains, मटाना *maṭṭānā*, of mountains.

Rules for Declension.

(1) Nouns which form their plural in क *k* or ह *h* add to the root :—

	Singular.	Plural.
Genitive,	तोर <i>tor</i> , तोकै <i>tork</i> , ता <i>tá</i> , तांग <i>táṅg</i> .	नोर <i>nor</i> , नोकै <i>nork</i> , ना <i>ná</i> , नांग <i>náṅg</i> .
Dat. & Acc.,	तुन <i>tun</i> .	उन <i>un</i> .
Locative,	ते <i>te</i> .	ने <i>ne</i> .
Ablative,	ताल <i>täl</i> .	नाल <i>nál</i> .
Prep. root,	त <i>t</i> .	उन <i>un</i> .

The following, with many other words, follow this rule :—

मढा *mará*, a cow ; लेंग *leng*, a voice ; अळी *alli*, a rat ; पुँगार *pungár*, a flower ; नांगेल *náṅgel*, a plough ; मेन्दुल *mendul*, a body ; आर *ár*, a woman ; रोन *ron*, a house ; डोंगुर *dongur*, jungle ; मेस *mes*, an egg ; नेल *nel*, a field ; कुरै *kurr*, a hen ; तोल *tol*, skin ; पीर *pír*, the stomach ; सर्री *sarrí*, a road ; नार *nár*, a field.

But notice (a) In नेल *nel*, कुरै *kurr*, and तोल

tol, the त *t* of the inflection becomes द *d*, for the sake of euphony; as नेदे *nede*, कुर्दोर *kurrdor*, तोल्दा *toldá*.

(b) In सर्दी *sarri*, the same change is usually made; as सर्दे *sarde*, सरदोर *sardor*.

(c) In पीर *pir* and नार *nár*, the त *t* of the inflection is hardened into ट *t̪*; as पीटे *píte*, नाटे *náte*.

N.B.—नार *nár* also makes a genitive singular नाटेनोर *nátenor*.

(2) A large class of nouns, chiefly ending in आल *ál*, change त *t*, the first letter of the usual case inflection, into न *n*: the case forms thus becoming:—

	Singular.	Plural.
Genitive,	नोर <i>nor</i> , नोर्के <i>nork</i> , ना <i>ná</i> , नांग <i>náng</i> .	The plural remaining as above,
Dat. & Acc.,	न <i>n</i> .	except that there
Locative,	ने <i>ne</i> .	is a vocative.
Ablative,	नाल <i>nál</i> .	
Prep. root,	न <i>n</i> .	
Vocative,	नी <i>ni</i> .	नीट <i>nít</i> .

So the following:—मार्साल *mársál*, a man; पेर्गाल *pergál*, a boy; मूङ्जाल *múnjál*, a monkey; बीलाल *bilál*, a cat; अर्जाल *arjál*, a bear; गधाल *gadhál*, a donkey, &c.

Also:—पेर्गी *pergi*, a girl; मर्री *marri*, a son;

मायजू *máyjú*, a wife; कल्ले *kalle*, a thief; मिच्चार *miár*, a daughter; सेलार *selár*, a sister; टाली *táli*, a cow; तम्मुर *tammur*, a brother; फापे *phápe*, a butterfly.

(3) Nouns which form their plural by adding अंग *ang* to the singular, have नुंग *nung* and न *n* for their case-inflections of the dat. and acc. plural, and plural prepositional root.

So the following:—आकी *áki*, a leaf; पाटा *páṭá*, a song; पिटे *piṭte*, a bird; मट्टा *maṭṭá*, a mountain; छौवा *chhrouwá*, a child; पन्ने *panne*, a frog; पद्दी *paddí*, a pig; नव्वी *nanní*, the loins; कची *kachí*, iron; दूर्दूर *dúdúñ*, the breasts; कोडा *korá* a horse; साड़ी *sári*, bread; अर्मी *armí*, a buffalo, &c.

Some examples of the declensions of nouns, to illustrate the above rules, are here given:—

	Singular.	Plural.
Nominative, तम्मूर <i>tammúr</i> , a		तम्मूर्कै <i>tammúrk</i> .
	brother.	
Genitive, तम्मूनोर <i>tammúnor</i> ,		तम्मूर्कैनोर <i>tammúrk</i> -
नोर्के - <i>nork</i> , ना		नोर, नोर्के - <i>nork</i> ,
- <i>ná</i> , नांग - <i>náng</i> .		ना - <i>ná</i> , नांग - <i>náng</i> .
Dat. & Acc. तम्मून <i>tammún</i> .		तम्मूर्कैन <i>tammúrkun</i> .
Locative, तम्मून्ते <i>tammúnte</i> .		तम्मूर्कैने <i>tammúrkne</i> .
Ablative, तम्मूनसे <i>tammúnse</i> ,		तम्मूर्कैनाल <i>tammúrk</i> -
तम्मूनताल <i>tam</i> -		नाल, तम्मूर्कैसे <i>tam</i> -
मुन्ताल.		मुर्कसे.

	Singular.	Plural.
Prep. root, तम्मून् tammún.		तम्मूर्के tammúrk.
Vocative, तम्मूनी tammúni.		तम्मूनीट tammúnít.

N.B.—The four forms of the genitive are used respectively when the governing word is in the masc. sing., fem. sing., masc. plural, and fem. plural.

	Singular.	Plural.
Nominative, छौवा chhouwá, a child.		छौवांग chhouwáng
Genitive, छौवातोर chhouwá-tor, तोर्के -tork, ता tá, तांग -táng.		छौवानोर chhouwa-nor, नोर्के -nork, ना-ná, नांग-náng.
Dat. & Acc. छौवातुन chhouwá-tun.		छौवानुंग chhouwá-nung.
Locative, छौवाते chhouwáte.		छौवाने chhouwáne.
Ablative, छौवाताल chhouwá-tál, छौवासे chhou-wáse.		छौवानाल chhouwá-nál.
Prep. root, छौवा chhouwá.		छौवान chhouwán.
Vocative, छौवानी chhouwáni.		छौवानीट chhouwá-nít.
Nominative, मायजू máyjú, a wife.		मायजुःक máyjuak.
Genitive, मायजूनोर máyjunor, नोर्के -nork, ना -ná, नांग náng.		मायजुःकनोर máyju-aknor, नोर्के- nork, ना-ná, नांग-náng.

	Singular	Plural.
Dat. & Acc.	मायजून <i>máyjún.</i>	मायजुःकुन <i>máyjuakun.</i>
Locative,	मायजूने <i>máyjúne.</i>	मायजुःकने <i>máyjuakne.</i>
Ablative,	मायजूनाल <i>máyjúnál,</i> मायजूनसे <i>máyjúnse.</i>	मायजुःकनाल <i>mayjuaknál,</i> मायजुःकसे <i>máyjuakse.</i>
Prep. root,	मायजून <i>máyjún.</i>	मायजुःक <i>máyjuak.</i>
Vocative,	मायजूनी <i>máyjúni.</i>	मायजुनीट <i>máyjúnít.</i>
Nominative,	दाउ <i>dáu,</i> brother (in a general sense).	दाउल्क <i>daulk.</i>
Genitive,	दाउनोर <i>dáunor,</i> नोर्के -nork, ना <i>ná,</i> नांग <i>náng.</i>	दाउल्कनोर <i>daulknor,</i> नोर्के -nork, ना -ná, नांग <i>náng.</i>
Dat. & Acc.	दाउन <i>dáun.</i>	दाउल्कुन <i>dáulkun.</i>
Locative,	दाउने <i>dáune.</i>	दाउल्कने <i>dáulkne.</i>
Ablative,	दाउनाल <i>dáunál,</i> दा- उनसे <i>dáunse.</i>	दाउल्कनाल <i>dáulknál,</i> दाउल्कसे <i>dáulkse.</i>
Prep. root,	दाउन <i>dáun.</i>	दाउल्कुन <i>dáulkun.</i>
Vocative,	दाउनी <i>dáuni.</i>	दाउनीट <i>dáuniít.</i>

THE PRONOUN.

Personal Pronouns.

	Singular.	Plural.
Nominative,	नन्ना <i>nanná,</i> I.	मम्माट <i>mammáṭ.</i>

	Singular.	Plural.
Genitive,	नावोर náwor, नावोर्के náwork, नावा náwá, नावांग na- wáng.	मावोर máwor, मावोर्के máwork, मावा máwá, मावांग má- wáng.
Dat. & Acc.	नाकुन nákun, नाक nák (uncom- mon).	माकुन mákun, माक mák (uncom- mon).
Locative,	नाते náte.	माते máte.
Ablative,	नाताल nátál, नावा- ताल náwátál, नासे náse.	मावाताल máwátál, मासे máse.
Prep. root,	ना ná.	मा má.
Nominative,	इम्मा imma. Thou.	इम्माट immát, इम्माड़ immár.
Genitive,	नीवोर níwor, नीवोर्के níwork, नीवा níwá, नीवांग níwáng.	मीवोर míwor, मी- वोर्के míwork, मीवा míwá, मी- वांग míwáng.
Dat. & Acc.	नीकुन níkun, नीक ník (uncom- mon).	मीकुन míkun, मीक mík (uncom- mon).
Locative,	नीते níte.	मीते míté.
Ablative,	नीवाताल níwátál, नीसे níse	मीवाताल míwátál, मीसे míse.
Prep. root,	नी ní.	मी mí.

Singular.	Plural.
Nominative, ओर or, He.	ओर्के ork.
Genitive, ओनोर onor, ओनोर्के onork, ओना oná, ओनांग onáng.	ओर्केनोर orknor, ओर्केनोर्के orknork, ओर्केना orkná, ओर्केनांग orknáng.
Dat. & Acc. ओन on.	ओर्कुन orkun.
Locative, ओने one.	ओर्कने orkne.
Ablative, ओनसे onse.	ओर्कनाल orknál.
Prep. root, ओन on.	ओर्कुन orkun.
Nominative, अद ad, She, It.	अौ au.
Genitive, अहेनोर addenor, अहेनोर्के addenor, अहेना addená, अहेनांग addenáng, or तानोर tanor, तानोर्के tanork, &c., or अवेनार awenár, अवेनार्के awenárk &c.	अवेहकनोर awehknor, अवेहकनोर्के awehknork, अवेहकना awehkná, अवेहकनांग awehknáng.
Dat. & Acc. तान tán, अहेन adden, अवेन awen.	अवेहकुन awehkun.
Locative, अवेटे aweṭe.	अवेहकने awehkne.

	Singular.	Plural.
Ablative,	अहेनसे addense, तानसे tánse, ता- नाल tánál.	अवेह्कनाल awehk- nál.
Prep. root,	तान tán, अहेन ad- den, अवेन awen.	अवेह्क awehk.

Demonstrative Pronouns.

	Singular.	Plural.
Nominative, एर er, This (masc.)	एर्के erk.	
Genitive, एनोर enor, एनोर्के enork, एना ená, एनांग enáng.	एर्केनोर erknor, एर्के- नोर्के erknork एर्के- ना erkná, एर्केनांग erknáng.	
Dat. & Acc. एन en, एन्क enk.	एर्कुन erkun.	
Locative, एनते ente.	एर्केने erkne.	
Ablative, एनसे ense.	एर्केनाल erknál.	
Prep. root, एन en.	एर्के erk.	
Nominative, इद id, This (fem. or neuter).	इज्ज iú.	
Genitive, इहेनोर iddenor, इहे- नोर्के iddenork, इहेना iddená, इहे- नांग iddenáng, तेनोर tenor, तेनोर्के tenork, &c.	इवेह्कनोर iwehknor, इवेह्कनोर्के iwehk- nork, इवेह्कना iwehkná, इवेह्क- नांग iwehknáng.	

Dat. & Acc.	तेन <i>ten</i> , इहेन <i>idden</i> .	इवेहकुन <i>ivehkun</i> .
Locative,	इवेटे <i>iwete</i> .	इवेहकने <i>ivehkne</i> .
Ablative,	तेनसे <i>tense</i> , इहेनसे <i>iddense</i> .	इवेहकनाल <i>ivehknál</i> .
Prep. root,	तेन <i>ten</i> , इहेन <i>idden</i> .	इवेहक <i>ivehk</i> .

The demonstrative pronouns ओर *or*, that (masculine); and अद *ad*, that (fem. and neuter); are declined as the personal pronouns ओर *or*, he, and अद *ad*, she, it. When used with nouns, however, they are not declined; ex., एर मांडसालोर *er máñrsálor* “of this man”; इद नातेनोर *id nátenor* “of this village.”

Indefinite Pronouns.

	Singular.	Plural.
Nominative,	बोरे <i>bore</i> , Anyone (masculine).	
Genitive,	बोनोरे <i>bonore</i> , बोनई <i>bonai</i> .	
Dat. & Acc.	बोनई <i>bonai</i> .	
Locative,	बोरेते <i>borete</i> .	Unused.
Ablative,	बोनइसे <i>bonaise</i> .	
Prep. root,	बोनई <i>bonai</i> .	
Nominative,	बदे <i>badde</i> , Anyone (feminine) any- thing.	

	Singular.	Plural.
Genitive,	बदेनोर <i>badenor</i> , बदेना <i>badená</i> .	
Dat. & Acc.	बदेने <i>badene</i> .	
Locative,	बवेटे <i>bawete</i> .	Unused.
Ablative,	बदेनसे <i>badense</i> .	
Prep. root,	बदेने <i>badene</i> .	

Undeclinable :—सबही *sabhi*, every.

अमुहच *amuhach*, a few.
वल्ल *walle*, many.
बारइ *bárai*, something.

Interrogative Pronouns.

	Singular.	Plural.
Nominative,	बोर <i>bor</i> , who? (masculine).	
Genitive,	बोनोर <i>bonor</i> , बोनोर्क <i>bonork</i> , बोना <i>boná</i> , बोनांग <i>bo- náng</i> .	
Dat. & Acc.	बोन <i>bon</i> .	Unused.
Locative,	बवेटे <i>bawete</i> .	
Ablative,	बोनाल <i>bonál</i> .	
Prep. root,	बोन <i>bon</i> .	

बद *bad*, Who? (feminine) Which? is declined similarly to अद *ad*. बत्ती *batti*, What? (neuter) is only used in the nominative case.

N.B.—Distinction between बत्ती *batti* and बारां *bárán* and बाल *bál*, all meaning What?

बत्ती *batti* is used with a noun; ex., बत्ती नाताल वातीङ् *batti nátál wátír*, from what village have you come?

बारां *bárán* is used alone as What? or is placed at the beginning of a sentence to make it interrogative; ex., बारां इम्मा इदेन इन्दातोनी *bárán immá iden indátoní*, dost thou say this?

बाल *bál* is an accusative case; ex., बाल केकी *bal keki*, what wilt thou do?

Relative Pronouns.

The interrogative pronoun ओर *bor* supplies the want of a relative pronoun, and the demonstrative ओर *or* that of a correlative; ex., बोरुन ईहुने की-नाके पन्नीर ओर धन्य आन्दुर *borun ihune kináke pannír or dhanya ándur*, he shall be blessed whom he shall find so doing.

N.B.—The Hindi relative pronoun जो *jo* corrupted into जोन *jon* is also in common use.

ADJECTIVES.

The number of adjectives in Gondi is very small, most being supplied in a more or less corrupted form by Hindi. They are not affected by number case or gender; ex., इद बचका पोहटा आन्द

id bachká pohtá and, this load is heavy; एके माड़-सालोके वज्जे ढोंगल आन्दुके *erk mársálork walle dhoñgal ándurk*, these men are very tall.

Hindi adjectives, when used, if ending in आ á change the आ á into ओ o; ex., बुरा *burá*, evil, becomes बुरो *buro*; सूना *súná* empty, सूनो *súno*.

Participial adjectives are fairly numerous, ending almost always in आल ál; ex., पैहताल *páihatál*, rent; वत्ताल *wattál*, dry; पाहनाल *páhnál*, wet.

Comparison of adjectives is formed by the addition of उडे ure for the comparative, and सबताल *sabtál* or सबसे *sabse* for the superlative; ex., संघरो *sanghro*, dense; उडे संघरो *ure sanghro*, more dense; सबताल संघरो *sabtál sanghro*, most dense.

NUMERALS.

The Gond language only possesses numerals of its own up to ten; if it originally had more, no trace of them is anywhere to be found. Above ten the Hindi equivalents are used. In the Mandla, Jubbulpore, and Balaghat Districts, for which alone I can speak, the Gondi forms for eight and nine have also become obsolete, but I give them below on the authority of the Rev. J. Dawson's vocabulary in the *Journal of the Asiatic Society of Bengal*.

उन्दी <i>undi</i> , one.	सारूंग <i>sárúng</i> , six.
रण्ड <i>raṇḍ</i> , two.	ये॒डग <i>yerúng</i> , seven.
मूरूड <i>múṇḍ</i> , three.	अर्मुर <i>armur</i> , eight.
नालूंग <i>nálúng</i> , four.	उन्माक <i>unmák</i> , nine.
सैयूंग <i>sáiyúng</i> , five.	पद <i>pad</i> , ten.

The Gondi numerals रण्ड *raṇḍ* and मूरूड *múṇḍ* when used as plural substantives are declined ; ex. रंटेनोर *raṇṭenor* or रण्डेनोर *raṇḍenor*, of the two ; मूरूटेनुंग *múṇṭenúng*, the three.

THE VERB.

The Gondi Verb is well supplied with Moods and Tenses.

Of Moods, it possesses indicative, subjunctive, potential, inceptive, imperative, and infinitive, besides participles past and present.

Of Tenses, it possesses present, perfect, pluperfect, imperfect, past, future, paulo-post future, and indefinite imperfect.

The conjugation of the verb कीञ्चाना *kíáná* is given below in full.

The Verb कीचाना *kíáná*, to do (Hindi करना).

Root की *ki*.

INDICATIVE MOOD.

Present Tense (H. मैं करता हूँ).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीचातोना <i>nanná kíátoná</i>	मम्माट कीचातोरम <i>mammáṭ kíátoram</i>
2nd per.	इम्मा कीचातोनी <i>immá kíátoní</i>	इम्माट कीचातोरीट * <i>immáṭ kíátorít</i>
3rd per. masc.	ओर कीचातोर <i>or kíátor</i>	ओर्के कीचातोर्क <i>ork kíátork.</i>
3rd per. fem. or neut.	चद कीचाता <i>ad kíátá</i>	चौ कीचातांग <i>áú kíátáṅg</i>

Perfect Tense (H. मैंने किया है).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीतोना <i>nanná kítoná</i>	मम्माट कीतोरम <i>mammáṭ kítoram.</i>
2nd per.	इम्मा कीतोनी <i>immá kítoní</i>	इम्माट कीतोरीट * <i>immáṭ kítorít.</i>
3rd per. masc.	ओर कीतोर <i>or kítor</i>	ओर्के कीतोर्क <i>ork kítork.</i>
3rd per. fem. or neut.	चद कीता <i>ad kítá</i>	चौ कीतांग <i>áú kítáṅg.</i>

* The final ट *t* of the 2nd person plural very commonly becomes ड *d*.

Pluperfect Tense (मैंने किया था).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीसी मन्नोना <i>nanná kísí mat-</i> toná.	मम्माट कीसी मन्नोरम <i>mammáṭ kísí mat-</i> toram.
2nd per.	इम्मा कीसी मन्नोनी <i>immá kísí mattoní.</i>	इम्माट कीसी मन्नोरीट* <i>immáṭ kísí mat-</i> torít.
3rd per. masc.	ओर कीसी मन्नोर <i>or kísí mattor.</i>	ओर्के कीसी मन्नोर्के <i>ork kísí mattork.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीसी मन्ना <i>ad kísí mattá.</i>	अौ कीसो मन्नांग <i>áú kísí mattáñg.</i>

Imperfect Tense (H. मैं करता था).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीन्दान <i>nanná kíndán.</i>	मम्माट कीन्दोम <i>mammáṭ kíndom.</i>
2nd per.	इम्मा कीन्दी <i>immá kíndí.</i>	इम्माट कीन्दीट* <i>immáṭ kíndít.</i>
3rd per. masc.	ओर कीन्दुर <i>or kíndur.</i>	ओर्के कीन्दुर्के <i>ork kíndurk.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीन्द <i>ad kínd.</i>	अौ कीन्दुंग <i>áú kíndung.</i>

* The final *ṭ* of the 2nd person plural very commonly becomes ड़ ?.

Past Tense (H. मैंने किया).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीतान <i>nanná kítán.</i>	मम्माट कीतोम <i>mammát kítom.</i>
2nd per.	इम्मा कीती <i>immá kítí.</i>	इम्माट कीतीड़ <i>immát kítír.</i>
3rd per. masc.	ओर कीतुर <i>or kítur.</i>	ओर्के कीतुर्के <i>ork kíturk.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीत <i>ad kít.</i>	अौ कीतुंग <i>áú kítung.</i>

Future Tense (H. मैं करूंगा).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीआका* <i>nanná kiáká.</i>	मम्माट कीआकोम <i>mammát kiákom.</i>
2nd per.	इम्मा कीआकी <i>immá kiákí.</i>	इम्माट कीआकीड़ <i>immát kiákír.</i>
3rd per. masc.	ओर कीआनुर <i>or kiánur.</i>	ओर्के कीआनुर्के <i>ork kiánurk.</i>
3rd per. Jem. or neut.	अद कीआर <i>ad kiár.</i>	अौं कीआनुंग <i>áú kiánung.</i>

* Commonly contracted into 'केका *kéká*, केकी *kekí*, कानुर *kánur*, &c.

Paulo-Post Future (H. मैं किया होंगा).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीसी मन्दाका <i>nanná kísí mandáká.</i>	मम्माट कीसी मन्दाकोम <i>mammát kísí mandákom.</i>
2nd per.	इम्मा कीसी मन्दाको <i>immá kísí mandákó.</i>	इम्माट कीसी मन्दा- कीट* <i>immát kísí mandákít.</i>
3rd per. masc.	ओर कीसी मन्दानुर <i>or kísí mandánur.</i>	ओर्के कीसी मन्दानुर्क <i>ork kísí mandánurk.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीसी मन्दार <i>ad kísí mandár.</i>	औ कीसी मन्दानुंग <i>áu kísí mandánung.</i>

Indefinite Imperfect (H. मैं करता).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीएना <i>nanná kiená.</i>	मम्माट कीएरोम <i>mammát kierom.</i>
2nd per.	इम्मा कीएनी <i>immá kiení.</i>	इम्माट कीएरीट* <i>immát kierít.</i>
3rd per. masc.	ओर कीएर <i>or kier.</i>	ओर्के कीएर्क <i>ork kierk.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीवार <i>ad kíwár.</i>	औ कीवांग <i>áu kíwáng.</i>

* The final ट *t* of the 2nd person plural very commonly becomes ड *d*.

SUBJUNCTIVE MOOD.

Present Tense (H. मैं करूँ).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीआका <i>nanná kiáká.</i>	मम्माट कीआकोम <i>mammát kiákom.</i>
2nd per.	इम्मा कीआकी <i>immá kiákí.</i>	इम्माट कीआकोट* <i>immát kiákít.</i>
3rd per. masc.	ओर कीर <i>or kír.</i>	ओर्के कीर्के <i>ork kírk.</i>
3rd per. fem, or neut. <i>ad</i>	अद् की <i>ad kí.</i>	औ कींग <i>áú kíng.</i>

IMPERATIVE MOOD.

(H. कर करो.)

	Singular.	Plural.
2nd per.	कीम <i>kím.</i>	कीम्ट <i>kímṭ.</i>

INFINITIVE MOOD.

(H. करना करनेको.)

कीआना *kiáná*, कीआले *kiále.*

* The final *ṭ* of the 2nd person plural very commonly becomes *ट्* *r*.

PARTICIPLES.

(H. करके.)

कोसी *kísí*, कीसीकुन *kísíkun*.

(H. करते हुए.)

कीतेके *kíteke*.

POTENTIAL.

Present Tense (H. मैं कर सका हूँ)

1st per. नवा कीआ पड़ीतोना

nanná kiá parítoná, &c.

Perfect Tense (H. मैं कर सका हूँ).

1st per. नवा कीआ पड़तोना

nanná kiá partoná, &c.

Pluperfect Tense (H. मैं कर सका था).

1st per. नवा कीआ पड़सी मत्तोना

nanná kiá parsí mattoná, &c.

Imperfect Tense (H. मैं कर सका था).

1st per. नवा कीआ पड़न्दान

nanná kiá parndán, &c.

Past Tense (H. मैं कर सका).

1st per. नन्ना कीआ पड़तान

nanná kiá partán, &c.

Future Tense (H. मैं कर सकूंगा).

1st per. नन्ना कीआ पड़ाका

nanná kiá paráká, &c.

and regularly through the remaining tenses.

INCEPTIVE.

Present Tense (H. मैं करने लगता हूं).

1st per. नन्ना कीआ लातोना

nanná kiá látoná, &c.

Imperfect Tense (H. मैं करने लगता था).

1st per. नन्ना कीआ लातान

nanná kiá látán, &c.

and regularly through all the tenses.

With the Negative हिन्ने hille.

The perfect, imperfect, past, future, and indefinite imperfect tenses of the indicative mood, when coupled with the negative हिन्ने *hille*, are conjugated thus :—

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना हिल्ले कीओन <i>nanná hille kion.</i>	मम्माट हिल्ले कीओम <i>mammát hille kiom.</i>
2nd pers.	इम्मा हिल्ले केवी <i>immá hille kewí.</i>	इम्माट हिल्ले केवीड <i>immát hille kewír.</i>
3rd per. masc.	ओर हिल्ले कीओर <i>or hille kior.</i>	ओर्क हिल्ले कीओर्क <i>ork hille kior.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद हिल्ले कीओ <i>ad hille kio.</i>	औ हिल्ले कीओॉ <i>áu hille kion.</i>

The context will usually determine which of the above tenses is being used, for example :—
 इम्मा कीतोनी कि हिल्ले केवी *immá kitoni ki hille kewí*,
 Hast thou done it or not done it.

The pluperfect tense with the negative is conjugated as follows :—

	Singular.
1st per.	नन्ना हिल्ले केवाके <i>nanná hille kewáke.</i>
2nd per.	इम्मा हिल्ले केवाके <i>immá hille kewáke.</i>

and so throughout the singular and plural.

The only other parts of the verb affected by the addition of the negative are the second persons singular and plural of the imperative mood, which, with मिन्ने *minne*, do not, become केमा *kemá* and केमाट *kemát* or केमाड *kemáṛ*.

N.B.—The present tense of this verb कीचाना *kiáná*, often appears as कीचाल्तोना *kíáltoná* and काल्तोना *káltoná*, कीचाल्तोनी *kíáltoní*, &c.

Conjugation of the verbs आयाना *áyáná*, and मन्दाना *mandáná*, both signifying 'to be,' the latter with the sense of 'remaining' or 'continuing to be.'

Verb आयाना *áyáná*, 'to be' (H. होना).

Root आ *á*.

PARTICIPLES.

आसी *ásí*, आसीकुन *ásíkun*, आसोके *ásoke*.

INDICATIVE MOOD.

Present Tense (H. होता हूँ).

आयातोना *áyátoná*, or

(H. हो जाता हूँ).

आसी हन्दातोना *ásí handátoná*.

Imperfect Tense (H. होता था or हूँ),
(generally used as a Present Tense).

आन्दान *ándán*.

Perfect Tense (H. हुआ हूँ).

आतोना *átoná*.

Pluperfect Tense (H. हुआ था).

आसी मत्तोना ásí mattoná.

Past Tense (H. हुआ).

आतान् átán.

Future Tense (H. हुंगा).

आयाका áyáká.

Paulo-Post Future Tense (H. हो जाऊंगा).

आसी हन्दाका ásí handáká.

Indefinite Imperfect Tense (H. होता).

आयेना áyená.

IMPERATIVE MOOD.

(H. हो.)

आम् ám.

POTENTIAL MOOD.

(H. हो सक्ता).

आया पड़ीतोना áyá parítóná.

INCEPTIVE MOOD.

(H. होने लगता हूँ).

आया लातोना áyá látoná.

Verb **मन्दाना** *mandáná*, 'to be,' or 'to remain.'

(H. **रहना**). Root **मन** *man*.

PARTICIPLES.

मंजी *manjí*, **मंजीकुन** *manjíkun*.

INDICATIVE MOOD.

Present Tense (H. हूं). **मन्दोना** *mandoná*, or
(H. **रहता हूं**). **मन्दातोना** *mandátoná*.

Perfect Tense (H. **रहा हूं**). **मन्तोना** *mattoná*.

Pluperfect Tense (H. **रहा था**).

मंजी **मन्तोना** *manjí mattoná*.

Imperfect Tense (H. **रहता था**). **मन्दान** *mandan*.

Past Tense (H. **रहा**). **मंजी हत्तान** *manjí hattán*.

Future Tense (H. **रहूंगा**). **मन्दाका** *mandáká*.

Paulo-Post Future Tense (H. **रह जाऊंगा**).

मंजी हन्दाका *manjí handáká*.

Indefinite Imperfect Tense (H. **रहता**).

मन्तेना *mannená*.

IMPERATIVE MOOD.

(H. **रह**).

मन *man*.

POTENTIAL MOOD.

(H. रह सक्ता).

मन्दा पड़ीतोना *mandá parítóná*.

INCEPTIVE MOOD.

(H. रहने लगता हूँ).

मन्दा लातोना *mandá látoná*.

Negative tenses of आयाना *áyáná* are आयोन *áyon* and आवाके *áwáke*; of मन्दाना *mandáná* are मन्नोन *mannon* and मन्नाके *mannáke*; and the imperative with मिन्ने becomes आयिमा *áyimá* and मनमा *manmá*.

Two notes with regard to the Imperative.

(1) The negative form of the imperative does not necessarily require the मिन्ने *minne* to be expressed:—as, for ex., ईहुने केमाड़ *ihune kemár*, Don't do so.

(2) In some few verbs an alternative form of the imperative is preferred, ending in उम *um*:—as, for ex., from तच्चाना *tattáná* तच्चुम *tachchhum*, from तन्दाना *tandáná*, तंडसुम *tanṛsum*; from नच्चाना *nachcháná*, नच्चुम *nachchhum*; from वहताना, *wahtáná*, वहचुम *wahchum*.

PARADIGM OF THE VERB सीञ्चाना *síñá*, 'to give.'

TENSE.	INDICATIVE MOOD.					
	Without Negative.			With Negative.		
	1st Per.	2nd Per.	3rd Per.	1st Per.	2nd Per.	3rd Per.
Present.....	सीञ्चाना <i>síñá</i>	सीञ्चना <i>oná</i>	सीञ्चोर चा <i>or</i>	सीञ्चोर सीञ्चो <i>stor</i>	सीञ्चोर सीञ्चो <i>stor</i>	सीञ्चोर सीञ्चो <i>stor</i>
Perfect.....	सीञ्चत <i>sílt</i>	सीञ्चोरा <i>oná</i>	सीञ्चोरा <i>or</i>	सीञ्चोरा <i>or</i>	सीञ्चोरा <i>or</i>	सीञ्चोरा <i>or</i>
Pluperfect.....	सीञ्चोसो मत्त <i>síñé matt</i>	सीञ्चोरा <i>oná</i>	सीञ्चोरा <i>or</i>	सीञ्चोरा <i>or</i>	सीञ्चोरा <i>or</i>	सीञ्चोरा <i>or</i>
Imperfect.....	सीञ्चन्द <i>síñd</i>	सीञ्चना <i>ón</i>	सीञ्चना <i>ón</i>	उर उ ^१ <i>ur u</i>	उर उ ^१ <i>ur u</i>	उर उ ^१ <i>ur u</i>
Past.....	सीञ्चत <i>sílt</i>	सीञ्चना <i>ón</i>	सीञ्चना <i>ón</i>	उरके उंग <i>urk ung</i>	उरके उंग <i>urk ung</i>	उरके उंग <i>urk ung</i>
Future	सीञ्चा <i>síá</i>	का <i>ká</i>	का <i>ká</i>	नुर र <i>nur r</i>	नुरके नुंग <i>nurk nung</i>	नुरके नुंग <i>nurk nung</i>
Paulo-Post Future.....	सीञ्चोसी मन्दा <i>síñé mandá</i>	कोन <i>kom</i>	कोन <i>kom</i>	नुरके नुंग <i>nurk nung</i>	नुरके नुंग <i>nurk nung</i>	नुरके नुंग <i>nurk nung</i>
Indef. Imp.....	सो <i>sí</i>	एनो <i>ená</i>	एनो <i>ená</i>	एरार <i>erá</i>	एरार <i>erá</i>	एरार <i>erá</i>
		ररोम <i>erom</i>				

TENSE.	SUBJUNCTIVE MOOD.			POTENTIAL MOOD.			INCEPTIVE MOOD.			IMPERATIVE MOOD.		
	1st Per.	2nd Per.	3rd Per.	1st Per.	2nd Per.	3rd Per.	1st Per.	2nd Per.	3rd Per.	Without Negative.	With Negative.	
Present	सी आको áká	आको áki	आकोट ákit	रा -	सीआ síá	पडीतोना parítóna	सीआ síá	लातोना látóna	सीम sím	*	*	
Perfect	सी आकोम ákom	आकोम ákom	आकोट ákit	की चंग rk̥ ny	,,	पडीतोना parítóna	,,	पडीतोना parítóna	सीम sím	सीमट símṭ	सेमा semá	सेमाट semáṭ
Pluperfect						पडसी मत्तोना parsí mationá		पडसी मत्तोना parsí mationá	,,	,,		
Imperfect						पडन्दान parndán	,,	पडन्दान parndán	लातान látán	लातान látán		
Past						पडतान partán	,,	पडतान partán	,,	पडाका paráká		
Future						पडसी मन्दाका parsí mandáká	,,	पडसी मन्दाका parsí mandáká	,,	पडेना parená		
Paulo-Post Future												
Indef. Imp.												

* Or सीमुम *sísum*, सीमट *símṭ*.

PARADIGM OF FIFTEEN VERBS IN COMMON USE.

Infinitive.	Pres. Indic.	Perf. Indic.	Pluperfect.	Imperfect.	Past.	Future.
कीचाना to do <i>kíáná</i>	कीतोना <i>kítóná</i>	कीतोना <i>kítóná</i>	कीसी मत्तोना <i>kísi mattoná</i>	कीतान <i>kítán</i>	कीतान <i>kítán</i>	कीचाका <i>kíáká</i>
हन्दाना to go <i>handáná</i>	हन्तोना <i>hantóná</i>	हन्तोना <i>hantóná</i>	हन्जी मत्तोना <i>hanjí mattoná</i>	हत्तान <i>hattán</i>	हत्तान <i>hattán</i>	हन्दाका <i>handáká</i>
ताकाना to walk <i>tákáná</i>	ताकीतोना <i>tákítóná</i>	ताकीतोना <i>tákítóná</i>	ताक्सी मत्तोना <i>táksí mattoná</i>	ताकन्दान <i>tákandán</i>	ताकान <i>tákán</i>	ताकीका <i>tákíká</i>
इराना to put <i>irrána</i>	इरातोना <i>irrátóná</i>	इरातोना <i>irrátóná</i>	इसी मत्तोना <i>írsí mattoná</i>	इरन्दान <i>írnlán</i>	इर्तान <i>írtán</i>	इरीका <i>írráká</i>
तेदाना to rise <i>tedáná</i>	तेदातोना <i>tedátóná</i>	तेदातोना <i>tedátóná</i>	तेच्छी मत्तोना <i>techchí mattoná</i>	तेह्दान <i>tedlán</i>	तेतान <i>telán</i>	तेदाका <i>tedáká</i>
तरगाना to ascend ... <i>targáná</i>	तरगीतोना <i>tariítóná</i>	तर्गतोना <i>targtoná</i>	तर्गसी मत्तोना <i>targsí mattoná</i>	तरंगदान <i>taranjdán</i>	तरंतान <i>tartán</i>	तरगीका <i>targíká</i>
चायाना to come <i>wáyáná</i>	चाइतोना <i>wáitóná</i>	चातोना <i>wáitoná</i>	चासी मत्तोना <i>wásí mattoná</i>	चान्दान <i>wánlán</i>	चाज्जान <i>wáitán</i>	चाइका <i>wáiká</i>
तत्ताना to bring <i>tattáná</i>	तत्तातोना <i>tattátóná</i>	तत्तोना <i>tattóná</i>	तत्त्खी मत्तोना <i>tachchí mattoná</i>	तरन्दान <i>tarandán</i>	तत्तान <i>tattán</i>	तत्ताका * <i>tattáká</i>

* Or तत्तका *tattká*.

Infinitive.	Pres. Indic.	Perf. Indic.	Pluperf.	Imperfect.	Past.	Future.
उहीना to sit	उहीतोना <i>udditóná</i>	उहतोना <i>uddtoná</i>	उच्छी मत्तोना <i>uchchhí mattoná</i>	उहन्दान <i>uddandán</i>	उत्तान <i>uttán</i>	उहीका <i>uddíká</i>
तेहताना to raise	तेहतातोना <i>tehtátóná</i>	तेहतोना <i>tehtóná</i>	तेहची मत्तोना <i>tehchhí mattoná</i>	तेहन्दान <i>tehandán</i>	तेहतान <i>tehtán</i>	तेहताका <i>tehtíká</i>
तिन्दाना to eat	तिन्दातोना <i>tindátóná</i>	तिन्दोना <i>tintoná</i>	तिंजी मत्तोना <i>tinjí mattoná</i>	तिन्दान <i>tindán</i>	तित्तान <i>titán</i>	तिन्दाका <i>tindíká</i>
उन्दाना to drink	उन्दातोना <i>undátóná</i>	उत्तोना <i>uttóná</i>	उंची मत्तोना <i>unjí mattoná</i>	उत्तन्दान <i>uttandán</i>	उत्तान <i>uttán</i>	उन्दाका <i>undíká</i>
मन्दाना to be	मन्दातोना <i>mandátóná</i>	मत्तोना <i>mattoná</i>	मन्दोना <i>mandóná</i>	मन्दान <i>mandán</i>	मत्तान <i>matlán</i>	मन्दाका <i>mandíká</i>
केंजाना to hear	केंजीतोना <i>kenjítóná</i>	केंजोना <i>kenjóná</i>	केंची मत्तोना <i>kenchhí mattoná</i>	केंजन्दान <i>kenjandán</i>	केंजतान <i>kenjítán</i>	केंजीका <i>kenjíká</i>
रोमीना to rest	रोमीतोना <i>romítóná</i>	रोमतोना <i>romtoná</i>	रोमसी मत्तोना <i>romsí mattoná</i>	रोमदान <i>romdán</i>	रोमतान <i>romtán</i>	रोमीका <i>romíká</i>

N.B.—Supines are formed by adding आते áte to the root, as कीचाले *kiále*, हन्दाले *handále*, ताकाले *tákále*, &c.

PARADIGM OF FIFTEEN VERBS IN COMMON USE (continued).

Infinitive.	Negative.	Pres. Part.	Imperative.	Subj.	Potential.	Inceptive.
कीचाना to do <i>kíáná</i>	कीचोन <i>kíon</i>	कीतके <i>kíteke</i>	कीम <i>kím</i>	कीशा पडीतोना <i>kíú pařítóná</i>	कीशा लातोना <i>kíá látoná</i>	
हन्दाना to go <i>handáná</i>	हनोन <i>hanon</i>	हन्तके <i>haníteke</i>	हन <i>han</i>	हन्दा पडीतोना <i>hondá pařítóná</i>	हन्दा लातोना <i>hondá látoná</i>	
ताकाना to walk <i>tákáná</i>	ताकोन <i>túkon</i>	ताक्तके <i>tákíteke</i>	ताका <i>táká</i>	ताकी पडीतोना <i>tákí pařítóná</i>	ताकी लातोना <i>tákí látoná</i>	
इराना to put <i>irráná</i>	इरोन <i>irron</i>	इर्तके <i>irteke</i>	इर्दा <i>irrá</i>	इर्दा पडीतोना <i>irrá pařítóná</i>	इर्दा लातोना <i>irrá látoná</i>	
तेदाना, to rise <i>tedáná</i>	तेदोन <i>tedon</i>	तेदत्तके <i>tedíteke</i>	तेदा <i>tedá</i>	तेदा पडीतोना <i>tedá pařítóná</i>	तेदा लातोना <i>tedá látoná</i>	
तरगाना to ascend ... <i>targáná</i>	तरगोन <i>targon</i>	तर्गत्तके <i>targíteke</i>	तरगा <i>targá</i>	तरगी पडीतोना <i>targí pařítóná</i>	तरगी लातोना <i>targí látoná</i>	
वायाना to come <i>wáyáná</i>	वायोन <i>wáyon</i>	वात्तके <i>wáteke</i>	वरा <i>wará</i>	वाया पडीतोना <i>wáyá pařítóná</i>	वाया लातोना <i>wáyá látoná</i>	
तत्त्वाना to bring <i>tattáná</i>	तत्त्वोन <i>tattón</i>	तत्त्वके <i>tattíteke</i>	तरा <i>tará</i>	तत्त्वा पडीतोना <i>tattá pařítóná</i>	तत्त्वा लातोना <i>tattá látoná</i>	

Infinitive.	Negative.	Pres. Part.	Imperative.	Subj.	Potential.	Inceptive.
उहीना to sit	उहोन <i>uddon</i>	उज्जेके <i>uttēke</i>	उहा <i>uddā</i>	उहेना <i>uddenā</i>	उही पड़ीतोना <i>uddī paṛītonā</i>	उही लातोना <i>uddī lātonā</i>
तेहताना to raise	तेहोन <i>tehon</i>	तेहतेके <i>tehīteke</i>	तेहा <i>tehā</i>	तेहेना <i>tehenā</i>	तेहता पड़ीतोना <i>tehā paṛītonā</i>	तेहता लातोना <i>tehā lātonā</i>
तिन्दाना to eat	तिनोन <i>tinon</i>	तिज्जेके <i>titēke</i>	तिन <i>tin</i>	तिनेना <i>tinenā</i>	तिन्दा पड़ीतोना <i>tinīda paṛītonā</i>	तिन्दा लातोना <i>tinīda lātonā</i>
उन्दाना to drink	उन्नोन <i>unnon</i>	उज्जेके * <i>uttēke</i>	उन <i>un</i>	उन्नेना <i>unnenā</i>	उन्दा पड़ीतोना <i>undā paṛītonā</i>	उन्दा लातोना <i>undā lātonā</i>
मन्दाना to be	मनोन <i>manon</i>	मन्नेके <i>mannēke</i>	मन <i>man</i>	मन्नेना <i>mannenā</i>	मन्दा पड़ीतोना <i>mandā paṛītonā</i>	मन्दा लातोना <i>mandā lātonā</i>
केंजाना to hear	केंजोन <i>kenjon</i>	केंजतेके <i>kenjēteke</i>	केंजा <i>kenjā</i>	केंजेना <i>kenjenā</i>	केंजी पड़ीतोना <i>kenjī paṛītonā</i>	केंजी लातोना <i>kenjī lātonā</i>
रोमीना to rest	रोमोन <i>romon</i>	रोमतेके <i>romēteke</i>	रोमा <i>romā</i>	रोमेना <i>romenā</i>	रोमी पड़ीतोना <i>romī paṛītonā</i>	रोमी लातोना <i>romī lātonā</i>

N.B.—Supines are formed by adding आँे *āle* to the root, as कीजाले *kiāle*, हन्दाले *handāle*, नाकाले *tākāle*, &c.

* Or उन्देके *undeke*.

ADVERBS.

Of place.

बग्गा *baggá*, where ?

अग्गा *aggá*, there.

इग्गा *iggá*, here.

उडे बग्गने *ure baggane*, elsewhere.

रोपा *ropá*, within.

बाहरो *báharo*, outside.

मुन्ने *munne*, before.

पिज्जा *píjjá*, behind.

परों *parro*, above.

सिरी *síri*, beneath.

बग्गाटाल *baggátál* or बग्गाहडा *baggáhará*, whence ?

अग्गाटाल *aggátál* or अग्गाहडा *aggáhará*, thence.

इग्गाटाल *iggátál* or इग्गाहडा *iggáhará*, hence.

लक *lak*, far.

पुरीत *purít*, near.

बिक्के टाल *bikke tál*, which way ?

हिक्के टाल *hikke tál*, this way.

Of time.

बप्पोर *bappor*, when ?

नेड़ *ner*, to-day.

इंगा *ingá*, now.

इन्देके *indeke*, now (*emphatically*).

नाड़ी *nári*, yesterday.

नर्कई *narkai*, to-morrow.

जेर *jher*, late.

बप्पोरे *bappore*, sometimes.

इंगा टाल *ingá tál*, henceforth.

Of order, manner, degree, quantity.

बातल *bátal*, how?

इच्चोरे *ichchore*, so much.

बच्चोरे *bachchore*, how much?

ईहुने *ihune*, thus.

नक्का *nakká*, more, or much.

Of affirmation and negation.

इंगे *inge*, yes.

हिल्ले *hille*, no, not.

N.B.—The rest are supplied from Hindi.

PREPOSITIONS.

The only true preposition is the word बिगुड़ *bigur*, except, adopted from Hindi.

Postpositions :—पिज्जा *píjjá*, after; नडुम *nadum*, between; हिक्के *hikke*, towards; लाने *láné*, for (corrupted Hindi); सिरी *síri*, under; पर्रो *parro*, upon; लग *lag*, as far as (Hindi).

Suffixes :—ते *te*, at, in; टाल *tál*, or ताल *tál*, from.

CONJUNCTIONS.

Connective :—अनि *ani*, and; सोई *soi*, also (Hindi); बप्पोरे *bappore*, sometimes.

Adversative :—ঘে *pe*, but.

The Hindi and Urdu words for 'but' are also in common use.

Conclusive :—ইহুন *ihun*, thus; ইদেন লানে *iden lâne*, therefore.

INTERJECTIONS.

ঘৰে *are*, what ! Oh ! (Hindi); ধৰ্তি *dhart*, be off !

Astonishment is generally expressed by a 'cl'ck' of the tongue.

VOCABULARY.

English.	Gondi.	Hindi.
Abandon, <i>v.</i>	पोहताना <i>pohtáná</i> , पोहची <i>síáná</i>	छोड़ना, छोड़ देना. छोड़ा हुआ, बहुत बुरो <i>buro</i> .
Abandoned, <i>adj.</i>	पोहताल <i>pohtál</i> , नक्का	छोड़ा हुआ, बहुत बुरा.
Abate, <i>v. i.</i>	घटे मायाना <i>ghaṭe</i> <i>máyáná</i> .	घटना.
Abate, <i>v. t.</i>	घटे कीआना <i>ghaṭe</i> <i>kiáná</i> .	घटाना.
Abet, <i>v.</i>	उभडे कीआना <i>ubhare</i> <i>kiáná</i> .	उभाड़ना.
Abhor, <i>v.</i>	घिन्ने मायाना <i>ghinne</i> <i>máyáná</i> .	घिन करना.
Abide, <i>v.</i>	मन्दाना <i>mandáná</i> .	रहना.
Able (strong), <i>adj.</i>	नालुंगवल्क <i>nálung-</i> <i>walk</i> .	बलवान.
Absorb, <i>v.</i>	सोखे कीआना <i>sokhe</i> <i>kiáná</i> .	सोखना.
Abundant, <i>adj.</i>	नक्का <i>nakká</i> .	बहुतसा.
Abuse, <i>v.</i>	रांगीना <i>rángíná</i> .	गाली देना.

English.	Gondi.	Hindi.
Accelerate, <i>v.</i>	झप कीसेहताना <i>jhap kisehtáná.</i>	जलदी कराना.
Accept, <i>v.</i>	येताना <i>yetáná.</i>	लेना.
Accumulate, <i>v.</i>	वर्पने कीआना <i>warp-ne kiáná.</i>	बटोरना.
Achár tree (<i>Bu- chanania latifolia</i>), <i>n.</i>	सड़का <i>sareká.</i>	अचार पेड़.
Ache, <i>v.</i>	नोईताना <i>noítáná.</i>	दुखना.
Acid, <i>adj.</i>	सवीटाल <i>sawítál.</i>	खट्टा.
Acquire, <i>v.</i>	पन्नाना <i>pannáná</i> , कैदे कीआना <i>káide kiáná.</i> [tal.	मिलना, हाथमें करना.
Adjoining, <i>adj.</i>	सटे मातल <i>saṭe má-</i>	लगा हुआ.
Admit(allow en- trance to), <i>v.</i>	नेंगी सीआना <i>nengí siáná.</i>	पैठने देना.
Advance, <i>v.</i>	वीड़ाना <i>wíráná.</i>	आगे आना.
Adze, <i>n.</i>	दट्टी <i>tattí.</i>	बमूला.
Affright, <i>v.</i>	वर्रहताना <i>warrah-táná.</i>	डराना.
After, <i>prep.</i>	पिजा <i>pijá.</i> [pijá.	पीछे.
Afterwards, <i>adv.</i>	इदेना पिजा <i>idená</i>	इस के पीछे.
Again, <i>adv.</i>	उड़े <i>ure</i> , इसुर <i>issur</i> , घरीक्सी <i>gharíksi.</i>	फिर, दूसरी बार, योड़ी देर में.
Aged, <i>adj.</i>	सेनाल <i>senál</i> , सेनो <i>seno.</i>	बूढ़ा, बूढ़ी.

English.	Gondi.	Hindi.
Agree, <i>v.</i>	एक मन आयाना <i>ek man áyáná.</i>	एक मन होना.
Ailing, <i>p. part.</i>	बिजार <i>bijár.</i>	बीमार.
Air, <i>n.</i>	वरी <i>warí.</i>	हवा.
Alive, <i>adj.</i>	पिस्ताल <i>pistál.</i>	जीता.
All, <i>pron.</i>	सब <i>sab.</i>	सब.
Alone, <i>adj.</i>	वरोर <i>waror.</i>	अकेला.
Aloud, <i>adv.</i>	किलीसी <i>kilísí.</i>	पुकारके.
Also, <i>adv.</i>	सोई <i>soí.</i>	भी.
Among, <i>prep.</i>	नडुम <i>nadum.</i>	बीच.
Ancestors, <i>n.</i>	पुरखाल्क <i>purkhálk.</i>	पुरखे.
Ancient, <i>adj.</i>	जूनाल <i>júnál.</i>	पुराना.
Ancle, <i>n.</i>	हूराकाल <i>húrákál.</i>	टकना.
And, <i>conj.</i>	अनि <i>ani.</i>	और.
Anger, <i>n.</i>	सोंगा <i>songá.</i>	क्रोध.
Ant, <i>n.</i>	पत्ते <i>patte.</i>	चिंटी.
— large	घोघाल <i>ghogál.</i>	चिंटा.
— red	शरवट्ले <i>sharwatile.</i>	लाल चिंटी.
— white	अल्लुम <i>allum.</i>	दीमक.
Any, <i>pron.</i>	बोरे <i>bore</i> , बहे <i>badde</i> , बत्ती <i>battí</i> , बारझई	कोई, कुछ.
Aonla tree (<i>Phil-</i> <i>lanthus em-</i> <i>blica</i>), <i>n.</i>	नल्ली <i>nallí.</i> [bárai.]	चांवला.
Ape, <i>n.</i>	[ratuá.]	
— black, <i>n.</i>	मूंजाल <i>múnjál</i> , रटुआ ढडुआ <i>dharuá.</i>	बन्दर. काला बन्दर.

English.	Gondi.	Hindi.
Apparel, <i>n.</i>	दिकड़ी <i>dikrī.</i>	कपड़ा.
Appear, <i>v.</i>	दीसाना <i>dísáná.</i>	देख पड़ना.
Apply, <i>v.</i>	लागसहताना <i>lágsah-táná.</i>	लगाना.
Archer, <i>n.</i>	कमटा कीआनवारे. <i>kamṭá kiánwáre.</i>	कमठैत.
Arise, <i>v.</i>	टेदाना <i>tedánd.</i>	उठना.
Arm-pit, <i>n.</i>	ककरी <i>kakrī.</i>	कखरी.
Army, <i>n.</i>	पेनढारी <i>pendhári.</i>	सेना.
Around, <i>prep.</i>	नालुंगे पट्टी <i>nálunge patṭí.</i>	चारों ओर.
Arouse, <i>v.</i>	टेहताना <i>tehtáná</i>	उठाना.
Arrive, <i>v.</i>	अद्वाना <i>awwáná</i>	पहुंचना.
As, <i>conj.</i>	बाहुन <i>báhun, लेका</i> <i>leka.</i>	जैसा, समान.
Ascend, <i>v.</i>	तरगाना <i>targáná</i>	चढ़ना,
Ashes, <i>n.</i>	नीर <i>nír.</i>	राख.
Ask, <i>v.</i>	पूछे कीआना <i>puch-chhe kiáná.</i>	पूछना.
Asleep, <i>v.</i>	सुंजताल <i>suṇjtál.</i>	सोता हुआ.
Ass, <i>n.</i>	गधाल <i>gadhál.</i>	गधा.
Assemble, <i>v. t.</i>	सकले या सकड़े कीआना- ना <i>sakle yá sakre kiáná.</i>	इकट्ठा करना.
Astray, <i>adv.</i>	मारंगताल <i>máraṅgtál</i> रचताल <i>rachtál.</i>	भूला हुआ, खोया.

English.	Gondi.	Hindi.
At, prep.	-ते -te. [tál.]	में.
Athirst, adv.	येत्क अस्ताल yetk as-	पियासा.
Attire, v.	पौँड़सहताना ponr-sahtána.	कपड़े पहिनाना.
Await, v.	पोसाना posáná.	मार्ग देखना, जोहना.
Awake, v. i.	चैले मायाना cháile máyáná.	जगाना.
Axe, n.	मर्स mars, टंगिया tangiyá.	कुलहाड़ी.
— (for defence)	तबिली tabili.	फरसा.
Babe, n.	छौवा chhouwá.	छोता लड़का, छोटी लड़की.
Back, n.	मुर्चुल murchul.	पीट.
Backbone, n.	रिघड़ी righari.	रीढ़.
Bag, n.	बटुआ batuá.	बटुआ, चैली.
Bake, v.	सुर्राना surráná.	संकना, पकाना.
Balance, n.	तखड़ी takhari.	तौलने का कांठा.
Bale, v.	रोस्कीना roskíná, ओंजे कीआना onje kiáná.	उलचना.
Bamboo, n.	वद्दुर waddur.	बांस.
— (split up)	पहकी pahki.	चीरा हुआ बांस.
Bank, n.	दब्बी dallí, खाटी khá-tí, मोंगा mongá.	बांध, ढांग, ढेर.
Bar, v.	मूँछाना múchháná.	बन्ध करना.

English.	Gondi.	Hindi.
Baṛ tree (<i>Ficus Indica</i>), <i>n.</i>	बेरेली berelí.	बड़े पेड़े.
Barbati (<i>Samara robusta</i>), <i>n.</i>	चनचाई chanaí.	बरवत्ती.
Bark (of a tree), <i>n.</i>	तोल tol.	छाल, बकला.
Bark, <i>v.</i> [n.]	मुहचीना muhchíná.	भूकना.
Barren, <i>adj.</i>	बंजवाल banjwál.	बांक.
Basket, <i>n.</i>	सिकोसी sikosí.	टोकरी.
Bat, <i>n.</i>	चूचूं chúchún.	चमगीदड़.
Bathe, <i>v.</i>	सपर कीचाना sapre kíáná.	नहाना.
Be, <i>v.</i>	आयाना áyáná, मन्दाना mandáná.	होना, रहना.
Bead, <i>n.</i>	पन्ने panne, पोथी po-	दाना, गुरिया.
Bean, <i>n.</i>	जाटा jáṭá. [thí.	सेम.
Bear (give birth to), <i>v.</i>	वातीना wátíná, नन्नाना nattáná.	जनना.
— fruit	सादाना sádáná.	फलना.
— <i>n.</i>	अड़जाल arjál.	भालू.
Beard, <i>n.</i>	डाइवा dárwá.	दाढ़ी.
Beat, <i>v.</i>	जीचाना jiáná.	मारना.
Beauty, <i>n.</i>	निक्का nikká.	सुन्दरता.
Because, <i>conj.</i>	बारीकि bárikí, इहेन क्योंकि, इस लिये. लाने idden láne.	
Become, <i>v.</i>	आसी हन्दाना ási handáná.	हो जाना.

English.	Gondi.	Hindi.
Bed, <i>n.</i>	कदुल <i>kaṭul.</i>	चारपाई, खटिया.
Bee, <i>n.</i>	फूको वीसो <i>phúki</i> <i>wísí</i> , कानाल वीसो <i>kánál wísí</i>	मधु माखी.
Beetle, <i>n.</i>	भंगडा <i>bhúngrá.</i>	गुब्रीला.
Before, <i>prep.</i>	मुन्ने <i>munne.</i>	पहिले, सामने.
Beg, <i>v.</i>	तलहकाना <i>talah-káná.</i>	मांगना.
Begin, <i>v.</i>	महयुर येताना <i>mah-thur yetáná.</i>	आरंभ करना.
—— <i>incept. v.</i>	लातोना <i>látóná.</i>	लगना.
Behold, <i>v.</i>	हूँडाना <i>húráñá.</i>	देखना.
Bel tree (<i>Aegle marmelos</i>), <i>n.</i>	माहका <i>máhká.</i>	बेल.
Belly, <i>n.</i>	पिर <i>pir.</i>	पेट.
Below, <i>prep.</i>	तरी <i>tari</i> , सिरी <i>siri.</i>	नीचे.
Ber tree (<i>Zizyphus jujuba</i>), <i>n.</i>	रेंगा <i>rengá.</i>	बेर.
Besmear, <i>v.</i>	उसाना <i>usáná.</i>	लोपना.
Best, <i>adj.</i>	बेश <i>besh.</i>	उत्तम.
Bhiláwa nut (<i>Se-micarpus anacardium</i>), <i>n.</i>	कोहका <i>kohká.</i>	भिलावा.
Bhindi (<i>Hibiscus esculentus</i>), <i>n.</i>	भेड़ा <i>bherá.</i>	भिंडी.
Big, <i>adj.</i>	बड़ोर <i>baror.</i>	बड़ा.

English.	Gondi.	Hindi.
Bind, <i>v.</i>	दोहताना <i>dohtáná.</i>	बांधना.
Bird, <i>n.</i>	पिट्टे <i>pitte.</i>	चिड़िया.
Bit, of bridle, <i>n.</i>	करीआरी <i>kariári.</i>	जीभी.
Bite, <i>v.</i>	कस्काना <i>kaskáná.</i>	काट खाना.
Bitter, <i>adj.</i>	कईताल <i>kaitál,</i> लागले <i>lágle.</i>	कड़वा.
Black, <i>adj.</i>	कड़िअल <i>karial.</i>	काला.
Blame, <i>v.</i>	पाप लागसहताना <i>páp</i> <i>ldágsahtáná.</i>	दोष लगाना.
Blame, <i>n.</i>	दोष <i>dosh</i> , खोट <i>khot.</i>	दोष.
Blanket, <i>n.</i>	कमड़ा <i>kamrá.</i>	कमल.
Bleed, <i>v.</i>	नहुर पोंगीना <i>nattur</i> <i>pongínd.</i>	लोहू बहना.
Blight, <i>n.</i>	झिड़ी <i>jhírí.</i>	झोला, झिड़ी.
Blind, <i>adj.</i>	सूराल <i>súrál.</i>	अंधा.
Blood, <i>n.</i>	नहुर <i>nattur.</i>	लोहू.
Blossom, <i>v.</i>	पुयाना <i>puyáná.</i>	खिलना.
Blow, <i>v.</i>	ऊहकाना <i>úhkáná.</i>	फूँकना, सुलगाना.
Blunt, <i>adj.</i>	बुतले मातल <i>butle</i> <i>mátal.</i>	भूतरा, भौता.
Body, <i>n.</i>	मेन्दुल <i>mendul.</i>	शरीर.
Bog, <i>n.</i>	खान्दो <i>khándo.</i>	दलदल, धसन.
Boil, <i>v. t.</i>	अटाना <i>atáná.</i>	उबालना.
— <i>v. i.</i>	ऊसीना <i>úsíná.</i>	उबलना.
Bone, <i>n.</i>	हाड़ा <i>hárá.</i>	हड्डी, हाड़.
Border, <i>n.</i>	सीवा <i>siwá.</i>	सीमा.

English.	Gondi.	Hindi.
Borrowed, <i>p. p.</i>	टड़तान <i>tartán.</i>	उधार लिया हुआ.
Bosom, <i>n.</i>	कोरा <i>korá.</i>	गोदी.
Both, <i>conj.</i>	चनि <i>ani.</i>	जौर.
—— <i>adj. pron.</i>	रंटे <i>raṇṭe.</i> [dariyá.]	दोनों.
Bough, <i>n.</i>	खांदा <i>kháṇḍá.</i> डरिया	डाली, शाखा.
Bound, <i>v.</i>	डहकाना <i>dahkáná.</i>	कूदना.
Bow, <i>v.</i>	मुरसाना <i>mursáná.</i>	मुकना.
Bowels, <i>n.</i>	पहूँच <i>paddúh.</i>	आंतें.
Boy, <i>n.</i>	पेड़गाल <i>pergál.</i>	लड़का.
Bracelet, <i>n.</i>	तन्नोर <i>tannor,</i> चूँडा <i>chúṇḍá.</i> chúrá.	चूड़ी.
Bread, <i>n.</i>	साड़ी <i>sári.</i>	रोटी.
Break, <i>v. i.</i>	उरुंगाना <i>urungáná.</i>	टूटना.
—— <i>v. t.</i>	उरेहताना <i>urehtáná.</i>	फोड़ना.
Breasts, <i>n.</i>	दूट <i>dúdúṇ.</i>	स्तन.
Bribe, <i>n.</i>	लांच <i>láñch.</i>	घूस.
Bring, <i>v.</i>	तताना <i>tatáná</i>	लाना.
Broad, <i>adj.</i>	चक्रो <i>chakro.</i>	छौड़ा.
Broom, <i>n.</i>	कैसार <i>káisár.</i>	मारड.
Brother, <i>n.</i>	तम्मुर <i>tammur.</i>	भाई.
—— <i>-in-law, n.</i>	भाटो <i>bháṭo.</i>	वहनोई.
Bruise (grain) <i>v.</i>	नोरीताना <i>norítáná.</i>	कूटना.
Bucket (of leather), <i>n.</i>	पोहरा <i>pohará.</i>	डोल, पुरचट.
		[armí.
Buffalo, <i>n.</i>	बोदाल <i>bodál,</i> अमी	बोदा, भैंस.
Bug, <i>n.</i>	नर्क <i>nark.</i>	खटमल.

English.	Gondi.	Hindi.
Bull, <i>n.</i>	सांढाल् <i>sáñdhál.</i>	सांड़.
Bullock, <i>n.</i>	कोंडा <i>kondá,</i> कुर्रा <i>kurrá.</i>	बैल.
— old	डोबाल् <i>dobál.</i>	बूढ़ा बैल.
Bundle (of wood), <i>n.</i>	मौड़ी <i>mouri.</i>	बोझा, लकड़ी का.
Burden, <i>n.</i> [n.	बचका <i>bachká.</i>	बोझा, बोक.
Burial-ground,	मरघटी <i>marghati.</i>	गाड़ने को जगह.
Burn, <i>v. i.</i>	करवाना <i>karwáná.</i>	जलना.
— <i>v. t.</i>	मासाना <i>másáná.</i>	जलाना.
— (as a lamp)	बोज्जाना <i>bottáná.</i>	बरना.
Burst, <i>v. i.</i>	अदसीना <i>adsíná.</i>	फूटना.
— <i>v. t.</i>	ओहताना <i>ohtáná.</i>	फोड़ना.
Bury, <i>v.</i>	मिस्साना <i>missáná,</i> गड़सहताना <i>gar-</i> <i>sahútáná.</i>	गाड़ देना.
— itself (of a thorn)	गड़ीना <i>gaddíná.</i>	गड़ जाना.
Business, <i>n.</i>	धंधो <i>dhañdho.</i>	काम.
But, <i>conj.</i>	पे <i>pe.</i> [nú.	परन्तु.
Butter, <i>n.</i>	नोना <i>noná,</i> नैनू <i>nái-</i>	मक्खन, नैनू.
Butterfly, <i>n.</i>	फापे <i>phápe.</i>	तितरी.
Buttermilk, <i>n.</i>	कुर्रोप <i>kurrop.</i>	चाल.
Buy, <i>v.</i>	अस्सीना <i>assíná.</i>	मोल लेना.
By (near), <i>prep.</i>	मोतिस <i>motis,</i> कर्रुम <i>karrum.</i>	निकट, पास.

English.	Gondi.	Hindi.
Cackle, <i>v.</i>	कटकटे मायाना <i>kat-</i> <i>katé mayáná.</i>	कड़कड़ाना.
Calf, <i>n.</i>	पैया <i>páiyá.</i>	बछड़ा.
— (of leg), <i>n.</i>	फोतरी <i>photari.</i>	पिंडली.
Call, <i>v.</i>	केआना <i>keáná.</i>	बुलाना.
Calve, <i>v.</i>	नत्ताना <i>nattáná.</i>	ब्याना.
Camel, <i>n.</i>	जट्टुम <i>úttum.</i>	जंट.
Camp, <i>v.</i>	रैगाना <i>ráigáná.</i>	टिकना.
Can, <i>v.</i> [v.	पड़कीना <i>parkiná.</i>	सकना.
Care of (to take),	केपाना <i>kepánd.</i>	रखाना.
Carriage, <i>n.</i>	गाड़ो <i>gáro.</i>	गाड़ी.
Cast, <i>v.</i>	नच्चाना <i>nachcháná.</i>	फेंकना.
Cat, <i>n.</i>	बीलाल <i>bílál,</i> वर्कार <i>warkár.</i>	बिज्जी, जंगली बिज्जी.
Catch, <i>v.</i>	बैयाना <i>báiyáná.</i>	पकड़ना.
Caterpillar, <i>n.</i>	भूँसा पूँडी <i>bhúrsá</i> <i>púri.</i>	करांका.
Cattle, <i>n.</i>	धोर्के <i>dhork.</i>	धोर.
Cave, <i>n.</i>	खोल <i>khol.</i>	खोह.
Certainly, <i>adv.</i>	गदने <i>gadne,</i> आई न <i>áí na</i>	सचमुच, हो न हो.
	आई <i>ái na áí.</i>	
Chaff, <i>n.</i>	कुर्मी <i>kurmi.</i>	भूसी.
Chain, <i>n.</i>	सांकर <i>sáñkar.</i>	सिकड़ी.
Chair, <i>n.</i>	कुलसा <i>kulsá,</i> मल्लैया <i>machháiyá.</i>	चौकी, मच्चिया.
Charge (a gun),	निहताना <i>nihtáná.</i>	भरना.

English.	Gondi.	Hindi.
Cheek, <i>n.</i>	कोङ्डवी <i>korví.</i>	गाल.
Chicken, <i>n.</i>	चीवाल <i>chíwál.</i>	मुर्गी का बच्चा.
Chide, <i>v.</i>	डबटे कीआना <i>dabte kiáná,</i> वरेहताना <i>warehtáná.</i>	डंटना, डराना.
Child, <i>n.</i>	छौवा <i>chhouwá.</i>	बच्चा, बालक.
Chirp, <i>v.</i>	किल्लीताना <i>killítáná.</i>	चहचहाना.
Chisel, <i>n.</i>	पोहपी <i>pohpi.</i>	खखानी.
Choose, <i>v.</i>	नबडे कीआना <i>nabre kiáná.</i>	चुनना.
Chop, <i>v.</i>	नर्काना <i>narkáná.</i>	टुकड़ा टुकड़ा करना
Christ, <i>n.</i>	ईसा मसीह <i>Ísá Masíh</i>	ईसा मसीह.
Cleanse, <i>v.</i> [adj.]	नुर्सी येना <i>nursí yená.</i>	धोना, निर्मल करना
Clear (limpid),	छिन्नो <i>chhinnó.</i>	निर्मल.
Cleave, <i>v.</i>	पैयताना <i>páiyatáná.</i>	चीरना.
Climb, <i>v.</i>	तर्गाना <i>targáná.</i>	चढ़ना.
Clothes, <i>n.</i>	दिकड़ी <i>dikrí.</i>	कपड़े.
Cloud, <i>n.</i>	बादूर <i>bádúr.</i>	बादल.
— (rain), <i>n.</i>	पिरे <i>pirr.</i>	मेंह का बादल.
Coat, <i>n.</i>	झंगा <i>jhaṅgá.</i>	अंगरखा, कुती.
Cock, <i>n.</i> [v.]	घोघोड़ी <i>ghoghorí.</i>	कुक्कट, मुर्ग.
Cold (to become)	मुरंगाना <i>murangáná</i>	ठंडा हो जाना.
Cold, <i>n.</i>	पीनी <i>píni.</i>	ठंड.
Collect, <i>v.</i>	सिकले कीआना <i>sikle kiáná.</i> [chirní.	इकट्ठा करना.
Comb, <i>n.</i>	गरचा <i>garchá,</i> चिरनी	कंघी.

English.	Gondi.	Hindi.
Comb (of cock),	मुकुर <i>mukur.</i>	केस.
Come, <i>v.</i> [n.	वायाना <i>wáyáná.</i>	आना.
Compassion, <i>n.</i>	कीऊ <i>kiú.</i>	दया, करुणा.
Complain, <i>v.</i>	ओरहन सीआना <i>or- han síáná.</i>	उल्हना.
Compound, <i>a. n.</i>	वेडा <i>werá.</i>	इहाता.
Comprehend, <i>v.</i>	तब्बाना <i>tawwáná.</i>	समझना.
Conceal, <i>v.</i>	मक्सहताना <i>maksah- táná, लुक्सहताना</i> <i>luksahtáná.</i>	छिपाना.
Conclude, <i>v.</i>	कीसी येताना <i>kísí yetáná.</i> [tál.	समाप्त करना.
Concubine, <i>n.</i>	पाट कीताल <i>pát kí-</i>	रखी हुई स्त्री.
Contain, <i>v.</i>	पोद्दाना <i>poddáná,</i> पुर्राना <i>purráná.</i>	समाना.
Contributions made daily to village herds- man, <i>n.</i>	भांडी <i>bhañrí.</i>	अनाज नो पतिदिन अहीर को दिया जाता है.
		[táná.
Convey away, <i>v.</i>	अर्री तताना <i>arri ta-</i>	ले जाना.
Cook, <i>v.</i>	अटाना <i>atáná.</i>	पकाना.
Cool, <i>adj.</i>	मुरुंगताल <i>murungtál.</i>	ठंडा.
Cord, <i>n.</i>	नोने <i>none.</i>	रस्सी.
Cork, <i>n.</i>	ठेनी <i>thení.</i>	दद्दा
Corn-mill, <i>n.</i>	जत्ता <i>jattá.</i>	चक्री.

English.	Gondi.	Hindi.
Cottage, <i>n.</i>	टोपड़िया <i>topariyá.</i>	भरोपड़ी.
Cotton, <i>n.</i>	कपसा <i>kapsá.</i>	कपास.
Cough, <i>n.</i>	खोकी <i>khokí</i>	खांसी, खोखी.
Cough, <i>v.</i>	काहचीना <i>káhchíná.</i>	खांसना.
Count, <i>v.</i>	लक्काना <i>lakkáná.</i>	गिनना.
Courtyard, <i>n.</i>	रचा <i>rachá.</i>	आंगन.
Cover, <i>v.</i>	मुड़ताना <i>murutáná.</i>	ढांपना.
Cover, <i>n.</i>	मुच्छे <i>muchchhe.</i>	ढकनी.
Cow, <i>n.</i>	मङ्ग <i>mará,</i> टालौ <i>[tálí.</i>	गाय.
— (till it has calved), <i>n.</i>	पड़ा <i>paddá.</i>	गाया.
Cow-pat, <i>n.</i>	चेना <i>chená.</i>	करडा.
Cowshed, <i>n.</i>	कोड़का <i>koréká.</i>	गोशाला.
Crab, <i>n.</i>	येटे <i>yete.</i>	केकड़ा.
Cradle, <i>n.</i>	उखाड़ी <i>ukhári.</i>	हिंडोला.
Crave, <i>v.</i>	पड़कीना <i>parkíná.</i>	चाहना.
Crawl, <i>v.</i>	कोईड़ताना <i>koritáná.</i>	रेंगना.
Creeper, <i>n.</i>	जल्ली <i>jallí.</i>	बेलि.
➊ Crocodile, <i>n.</i>	मुगड़ाल <i>mugrál.</i>	मगर.
Crooked, <i>adj.</i>	बाकड़ाल <i>bákrál.</i>	टेढ़ा.
Crow, <i>n.</i>	कावाल <i>káwál.</i>	कौचा.
Crow, <i>v.</i>	खूसाना <i>khúsáná.</i>	बांग देना.
Cruel, <i>adj.</i>	निठुर <i>níthur.</i>	निर्देय.
Cry out, <i>v.</i>	किल्लीताना <i>killítáná.</i>	चिल्लाना.
Cubit, <i>n.</i>	कूटा <i>kútá.</i>	हाथ भर माप.

English.	Gondi.	Hindi.
Cucumber, <i>n.</i>	अहकूम <i>ahkúm.</i>	खीरा, ककरी.
Curse, <i>v.</i>	कोसे कीआना <i>kose kiáná.</i>	साप देना.
Curse, <i>n.</i>	बखिया <i>bakhiyá.</i>	साप.
Custom, <i>n.</i>	नेंग <i>neng.</i>	रीति, व्यवहार.
Cut, <i>v.</i>	अस्काना <i>askáná, कोई-</i> आना <i>koíáná.</i>	काटना, घास काटना
Dam (bank), <i>n.</i>	मोंगा <i>mongá.</i>	मोहरी.
—(in a river), <i>n.</i>	कट्टा <i>kaṭṭá.</i>	पाड़.
Dam up, <i>v.</i>	कट्टा कहताना <i>kaṭṭá kahtáná.</i>	पाड़ बांधना.
Damp, <i>adj.</i>	वटताल <i>wattál.</i>	गीला, भीगा.
Dance, <i>v.</i>	येन्दाना <i>yendáná, सह-</i> ताना <i>sehtáná.</i>	नाचना.
Darkness, <i>n.</i>	सीकाटी <i>síkáti,</i> अन्धेरा <i>andherá.</i>	अन्धेरा.
Date tree, <i>n.</i>	छत्तलासींदी <i>chhatlá-</i>	छुहारा.
Daughter, <i>n.</i>	मीआर <i>miár. [síndí.</i>	बेटी.
— in-law, <i>n.</i>	कोडिआड़ <i>koriáṛ.</i>	बहू.
Dawn, <i>n.</i>	कुरकूसे <i>kurkúse.</i>	भोर.
Day, <i>n.</i>	दिन <i>din, पिञ्चाल</i> <i>piál.</i>	दिन.
— after to- morrow, <i>n.</i>	मन्ने <i>manne.</i>	परस्तों.
— third, <i>past</i> or <i>future.</i>	हरने <i>harne.</i>	नरस्तों.

English.	Gondi.	Hindi.
Day, fourth, <i>p.</i> or <i>future.</i>	पिरने <i>pirne.</i>	चौथा दिन.
— fifth, <i>past</i> or <i>future.</i>	सरने <i>sarne.</i>	पांचवा दिन.
Dead, <i>adj.</i>	साताल <i>sátál.</i>	मरा हुआ.
Decay, <i>v.</i>	कड़ीसाना <i>karísáná.</i>	सड़ना.
Deceive, <i>v.</i>	चक्का कीआना <i>chakká kiáná.</i>	धोखा देना.
Deception, <i>n.</i>	मीसा <i>mísá.</i>	मिस, बहाना.
Deer, <i>n.</i>	माचोक <i>máok.</i>	हिरण, मृग.
Deity (God), <i>n.</i>	भगवान <i>bhagwán.</i>	ईश्वर, भगवान.
— (idol), <i>n.</i>	पेन <i>pen.</i>	देव.
Delay, <i>n.</i>	झेर <i>jher.</i> , झवार <i>awár.</i>	देर, बेर.
Demon, <i>n.</i>	दैथुर <i>dáithur.</i>	भूत.
Demonstrate, <i>v.</i>	हुरसहताना <i>hursah-táná.</i>	दिखाना.
Den, <i>n.</i>	ढोडुर <i>dhodur.</i> , मांडा <i>máñrá.</i>	माँड़.
Dense, <i>adj.</i>	संघरो <i>sanghro.</i>	घना.
Deprive, <i>v.</i>	ऊँचहताना <i>úñchah-táná.</i>	छीनना.
Derision, <i>n.</i>	कीरी <i>kíri.</i>	ठट्टा.
Descend, <i>v.</i>	रैयाना <i>ráiyáná,</i> रग्गाना <i>raggáná.</i>	उत्तरना.
— (to cause to), <i>v.</i>	रेहटाना <i>rehtáná.</i>	उत्तारना.

English.	Gondi.	Hindi.
Despatch, <i>v.</i>	आवसहताना áwsah-	पहुँचाना.
Dew, <i>n.</i>	मच mach. [táná.]	ओस.
Dewlap, <i>n.</i>	गर्दान gardán.	गलाकच्छल.
Dhák tree (<i>Bu- tea frondo- sa</i>), <i>n.</i>	मुर mur.	दाक, छेजला.
Dháwá tree (<i>Gristea to- mentosa</i>), <i>n.</i>	अर्मा armá.	धावा.
Die, <i>v.</i>	सायाना sáyáná.	मरना.
Diet, <i>n.</i>	टोला tolá.	भोजन.
Dig, <i>v.</i>	कोचिहताना kochih- táná, काताना kátáná.	खोदना.
Dip, <i>v.</i>	मुरहची सोञ्चाना mu- rahchí siáná, मुरीसाना muri- sáná.	डुबाना.
Direction, <i>n.</i>	पट्टी paṭṭí.	तरफ.
Disciple, <i>n.</i>	बरुआ baruá.	पंडा का चेला.
Dismiss, <i>v.</i>	हन्दा सीञ्चाना handá siáná, पोहची सीञ्चाना pohchí siáná. [siáná.]	जाने देना.
Distribute, <i>v.</i>	तूसी सीञ्चाना túsi	बांट देना.

English.	Gondi.	Hindi.
Disturb, <i>v.</i>	खिसे कीआना <i>khise kíáná.</i>	खिस्ताना, छेड़ना.
Do, <i>v.</i>	कीआना <i>kíáná.</i>	करना.
Doe, <i>n.</i>	डाड़ी <i>dáyí.</i>	हिरणी.
Dog, <i>n.</i>	नै <i>nái, सिट्टी</i> <i>siṭṭí.</i>	कुत्ता, कुत्ती.
Done, to be, managed, <i>v.</i>	तूनाना <i>túnáná.</i>	बनना.
Double, <i>adj.</i>	नड़पा <i>narpá.</i>	दोहरा.
Dove, <i>n.</i>	पुर्वाज <i>purráj.</i>	पंडकी.
Down (of birds), <i>n.</i>	बूईया <i>búiyá, माड़े</i> <i>máre.</i>	रोम.
Doze, <i>v.</i>	कुकीना <i>kurkíná.</i>	जँघना.
Drag, <i>v.</i>	वीस्काना <i>wískáná,</i> अर्रीताना <i>arrítáná.</i>	खैंचना, ले आना.
Draw water, <i>v.</i>	उमाना <i>umáná.</i>	पानी निकालना.
Dress (of men) <i>v.</i>	पोन्दाना <i>pondáná.</i>	पहिनना (पुरुषों के विषय में).
—(of women) <i>v.</i>	जहताना <i>úhtáná.</i>	पहिनना (स्त्रीयोंके विषय में.)
Drink, <i>v.</i>	उन्दाना <i>undáná.</i>	पीना.
—(to make to) <i>v.</i>	जहताना <i>úhtáná.</i>	पिलाना.
Drive in (as a stake), <i>v.</i>	उरसहताना <i>ursah-</i> <i>táná.</i>	गाड़ना.
Driven in (to be,) <i>v.</i>	उरसाना <i>ursáná.</i>	गड़ना.
Dry, <i>adj.</i>	वत्ताल <i>wattál.</i>	सूखा.

English.	Gondi.	Hindi.
Dry, <i>v. i.</i>	वत्ताना <i>wattáná.</i>	सूखना.
— <i>v. t.</i>	वहचहताना <i>wah - chahtáná.</i>	सूखाना.
Dung (cow), <i>n.</i>	सडापी <i>sarápi.</i>	गोबर.
Dust, <i>n.</i>	धुरो <i>dhurro.</i>	धूल.
Each, <i>pron.</i>	उन्दी उन्दी <i>undí undí,</i> वक्को वक्को <i>wakko</i> <i>wakko.</i>	एक एक.
Eagle, <i>n.</i>	गिधाल <i>gidhál.</i>	गिध.
Ear, <i>n.</i>	कवी <i>kawí.</i>	कान.
— (lobe of the), <i>n.</i>	लाटीकवी <i>látíkawí.</i>	कान का भुलता हुआ मांस.
Earn, <i>v.</i>	कमे कीआना <i>kame kiáná.</i>	कमाना.
Ear-ring, <i>n.</i>	तारी <i>tári.</i>	[गहने. भुमका, कान के
Earth, <i>n.</i>	तोड़ी <i>torí.</i>	मिट्टी.
Ease oneself, <i>v.</i>	पेलाना <i>peláná.</i>	हगना.
Eat, <i>v.</i>	तिन्दाना <i>tindáná.</i>	खाना.
Edge, <i>n.</i>	आच्छी <i>áchhi.</i>	आंचल, किनारा.
Egg, <i>n.</i>	मेंड <i>mend.</i> , मेस्क <i>mesk.</i>	चंडा, चंडे.
Elbow, <i>n.</i>	कुन्द गोहनी <i>kund gohní,</i> गोहनी <i>gohni,</i> कुन्दागोह <i>kundágoh.</i>	कुहनी.
Elephant, <i>n.</i>	ऐनी <i>áiní.</i>	[गणे. हाथी.
Elsewhere, <i>adv.</i>	उडे बगने <i>ure bag-</i>	जौर कहीं.

English.	Gondi.	Hindi.
Empty, <i>adj.</i>	सूनो <i>súno</i> , रित्तो <i>ritto</i> .	सूना.
— <i>v.</i>	रित्तो कीआना <i>ritto kiáná</i> . [táná.]	सूना करना.
Enclose, <i>v.</i>	वल्लहताना <i>wallah-tána</i> .	रूधना.
End, <i>n.</i>	छोर <i>chhor</i> . [táná.]	अन्त.
Enlarge, <i>v.</i>	वीरसहताना <i>wírsah-tána</i> .	बढ़ा करना, बढ़ाना.
Enter, <i>v.</i>	सोडिताना <i>sorítána</i> .	पैठना.
Envy, <i>v.</i>	कड़वीताना <i>karwi-tána</i> . [ná.]	डाह करना.
Erect, <i>v.</i>	निलहताना <i>nilahtána</i> .	खड़ा करना.
Err, <i>v.</i>	मरगीना <i>marginá</i> .	भूलना.
Escape, <i>v.</i>	पिस्साना <i>pissáná</i> .	बचना.
Evade, <i>v.</i>	पसीसीडायाना <i>pasísi dáyáná</i> .	निकलके भागना.
Even, <i>adv.</i>	गदा <i>gadá</i> . [dáyáná.]	वैसाही, भी.
Evening, <i>n.</i>	नुल्पे <i>nulpe</i> .	सांक्.
Ever, <i>adv.</i> [<i>adv.</i>]	बप्पोरे <i>bappore</i> .	कभी.
Everywhere,	बगने <i>baggane</i> .	हर कहीं
Except, <i>prep.</i>	पोहची <i>pohchí</i> .	छोड़के.
Excrement, <i>n.</i>	पींग <i>píng</i> . [kiáná.]	गुह, गू.
Expand, <i>v.</i>	बगड़े कीआना <i>bagre kiáná</i> .	फैलाना.
Expel, <i>v.</i>	खदे कीआना <i>khede kiáná</i> .	खदेड़ना.
Extinguish, <i>v.</i>	पिहताना <i>pihtáná</i> .	बुझाना.
— <i>ed</i> (<i>to be</i>), <i>v.</i>	पिराना <i>piráná</i> .	बुझना.
Eye, <i>n.</i> [<i>the</i>], <i>n.</i>	कन <i>kan</i> .	आंख.
— (<i>pupil of</i>	कावा <i>káwá</i> .	आंख की पुतली.

English.	Gondi.	Hindi.
Eye (dirt in the),	चिपड़ींग <i>chipréng</i> .	आँख में मैल.
Eyebrow, <i>n.</i> [n.	वट्टे <i>watte</i> , कुन्कुन्दा <i>kunkundá</i> .	भौं, भृकुटि.
Eyelash, <i>n.</i>	मिन्दी <i>mindí</i> .	बरोनी.
Eyelid, <i>n.</i>	कन तिपली <i>kan tiplí</i> .	पलक, पपोटा.
Fall, <i>v.</i>	अर्राना <i>arráná</i> , मी- डाना <i>mírána</i> .	गिरना.
Family, <i>n.</i>	कुड़मा <i>kurmá</i> .	कुरमा, कुटुम्ब.
Famish, <i>v.</i> [n.	करु सायाना <i>karú</i>	भूखों मरना.
Fan, winnowing	सेती <i>setí</i> . [<i>sáyáná</i> .	सूप.
Far, <i>adv.</i>	लख <i>lakh</i> .	दूर.
Fat, <i>adj.</i>	कुरवींज <i>kurvíñj</i> .	मोटा (पशुओं के
Father, <i>n.</i> [n.	दादाल <i>dádál</i> .	पिता. [विषय में].
Father-in-law,	मुर्या <i>muryá</i> .	ससुर.
Fear, <i>n.</i>	वरी <i>warri</i> .	डर.
Feather, <i>n.</i>	मारे <i>máre</i> .	पर, पंख.
Feed, <i>v.</i>	तिहताना <i>tihtáná</i> .	खिलाना.
Female, <i>n.</i>	आर <i>ár</i> , माई <i>mái</i> .	स्त्री.
Fence, <i>n.</i>	वेडा <i>werá</i> , कीरी <i>kíri</i> .	ठढ़ी.
Fever, <i>n.</i>	अर्की <i>arkí</i> .	ज्वर, तप.
Few, <i>adj.</i>	अमू <i>amú</i> , हमू <i>hamú</i> .	योड़े.
Field, <i>n.</i>	नेली <i>nelí</i> , नेल <i>nel</i> .	खेत.
Fig, <i>n.</i>	तोया <i>toyá</i> .	गूलर.
Fill, <i>v.</i>	निहताना <i>nihtáná</i> .	भर देना.
Fill in earth, <i>v.</i>	मुहताना <i>muhtáná</i> .	मारी भरना.

English.	Gondi.	Hindi.
Filled (to be), <i>v.</i>	निन्नताना <i>ninnatáná.</i>	भरना.
Find, <i>v.</i> [adj.]	पुट्टाना <i>puttáná.</i>	मिलना.
Fine (of texture)	झीनोर <i>jhínor.</i>	महीन.
Finish, <i>v.</i>	कीसी येताना <i>kísí yetáná,</i> माहताना <i>máhtáná.</i>	पूरा करना, सिद्ध करना.
Fire, <i>n.</i>	किस <i>kis.</i>	आग.
Firefly, <i>n.</i>	मिंको <i>minko.</i>	जुगनू.
First, <i>adj.</i>	पहिलो <i>pahilo.</i>	पहिला.
Fish, <i>n.</i>	मीन <i>mín.</i>	मछली.
— frame for catching, <i>n.</i>	घुस्तुर <i>ghussur.</i>	मछली पकड़ने का ठाठ.
Five (number)	सैयूंग <i>sáiyúng.</i>	पांच.
Flax, <i>n.</i>	बैयाल <i>báiyál.</i>	सन.
Flea, <i>n.</i>	पित्ता <i>pittá.</i>	पिसू.
Flee, <i>v.</i>	डैसी हन्दाना <i>dáisi handáná,</i> जड़ी-ताना <i>jarítáná.</i>	भाग जाना.
Fling, <i>v.</i>	नच्छाना <i>nachchháná</i>	फेंकना.
Float away, <i>v.</i>	पोंगाना <i>pongáná.</i>	बहना.
Flood, <i>n.</i>	ऊसा <i>úsá.</i>	बाढ़.
Flour, <i>n.</i>	पिन्दी <i>pindí.</i>	आटा.
Flower, <i>n.</i>	पुंगार <i>pungár.</i>	फूल.
— <i>v.</i>	पूईना <i>púiná,</i> पोड़ीना	फूलना.
Fly, <i>n.</i>	वीसी <i>wísí.</i> [poríná	मक्खी.
— <i>v.</i>	पोरीताना <i>porítáná.</i>	उड़ना.

English.	Gondi.	Hindi.
Foot, <i>n.</i>	काल <i>kál.</i>	पांव.
Forest, <i>n.</i>	डोंगुर <i>dongur.</i>	जंगल.
Forget, <i>v.</i>	मर्हंगसीच्चाना <i>ma-</i> <i>rungsiáná.</i>	भूल जाना. [को.
Fork (hay), <i>n.</i>	कुरेली <i>kurelī.</i>	कांटा घास उड़ाने
Four (number)	नालूंग <i>nálúng.</i>	चार.
Fowl, <i>n.</i> [<i>n.</i>]	खुर्रे <i>khurr.</i>	मुर्गी.
—(half-grown)	पोई <i>poí,</i> पोइंज <i>poínj.</i>	आधी मुर्गी.
Fox, <i>n.</i>	कुसत्ती <i>kusattí.</i>	लोमड़ी.
Frighten, <i>v.</i>	वर्रहताना <i>warrah-</i>	डराना.
Frog, <i>n.</i>	पन्ने <i>panne.</i> [táná.]	मेंडक.
From, <i>prep.</i>	-ताल <i>-tál,</i> -टाल <i>-tál,</i> -हड़ा <i>-hará.</i>	से.
Frost (hoar), <i>n.</i>	तुस्सार <i>tussár.</i>	पाला.
Froth, <i>n.</i>	लार <i>lár.</i>	फेन.
Fuel, <i>n.</i>	छूई <i>chhúí.</i>	ईधन, पतली लकड़ी.
Full, <i>adj.</i>	मेराड <i>meñr.</i>	भर.
Furrow, <i>n.</i>	कूढ़ <i>kúrh.</i>	कूढ़.
Gate, <i>n.</i>	फड़का <i>pharká.</i>	फाटक.
Gaze, <i>v.</i>	नादीना <i>nádíná.</i>	देख रहना.
Ghee, <i>n.</i>	पालनी <i>pální.</i>	घो.
Girl, <i>n.</i>	पेर्गी <i>pergí.</i>	लड़की.
Give, <i>v.</i>	सीच्चाना <i>siáná.</i>	देना.
Glean, <i>v.</i>	पहकाना <i>pahkáná.</i>	विनना.
Gleanings, <i>n.</i>	सीला <i>sílá.</i>	जो विना जाता है.

English.	Gondi.	Hindi.
Glutton, <i>n.</i>	ડર્ગાલ <i>dargál.</i>	पेटू.
Gnat, <i>n.</i>	નુલ્લે <i>nulle.</i>	મચ્છડ.
Go, <i>v.</i>	હન્દાના <i>handáná.</i>	જાના.
— over, <i>v.</i>	અહકાના <i>ahkáná.</i>	પાર ઉત્તરના.
Goat, <i>n.</i>	યેટી <i>yeti.</i>	बકડ़ी.
— (young), <i>n.</i>	બરઈ <i>barai.</i>	बकड़ी का बचा.
Gold, <i>n.</i>	સોનો <i>sono.</i>	सोना.
Gond, <i>n.</i>	કોઇતોર <i>koitor.</i>	ગोડ़.
Gondi, <i>n.</i>	કોઇયાં <i>koiyán.</i>	ગोડ़ी ભાષા.
Gondin, <i>n.</i>	કોઇતાર <i>koitár.</i>	ગોંડિન.
Good, <i>adj.</i>	બેશ <i>besh</i> , ચોખો <i>cho-kho.</i>	अच्छा.
Gore, <i>v.</i>	કોહકાના <i>kohkáná.</i>	કોঁচনা.
Gourd, <i>n.</i>	પરાસ <i>parás.</i>	লौকী.
Grain-pit, <i>n.</i>	ખૌંડી <i>khoun̄ri</i> , કોઠી <i>kothí.</i>	খাঁ.
Gram, <i>n.</i>	હનએક <i>hanaáik.</i>	চনা.
Grandfather, <i>n.</i>	આજાલ <i>ájál.</i>	দাদা.
— great, <i>n.</i>	અક્કો <i>akko.</i>	দাদা কা পিতা.
Grass, <i>n.</i>	જાડી <i>jári.</i>	ঘাস.
Grasshopper, <i>n.</i>	ફાફે <i>pháphe.</i>	টিড়ু.
Grave, <i>n.</i>	મર્ઘટ <i>marghaṭ.</i>	সমাধি.
Graze, <i>v. t.</i>	મેહતાના <i>mehtáná.</i>	চরানা.
Grind, <i>v.</i>	નોર્રાના <i>norráná.</i>	পীসনা.
Groan, <i>v.</i>	કહલી કીઓના <i>kahli-kíáná.</i>	কহরনা.

English.	Gondi.	Hindi.
Grow (of plants), <i>v.</i>	पिरीना <i>piríná</i> , बोर-साना <i>borsáná</i> .	उगना.
Guest, <i>n.</i>	वर्ज्जाल <i>warttál</i> .	पाहुन.
Hail, <i>n.</i>	ओरा <i>orá</i> .	ओला.
Hair, <i>n.</i>	चुट्टिंग <i>chuṭṭing</i> .	बाल.
Hand, <i>n.</i>	कै <i>kái</i> .	हाथ.
Hang, <i>v. i.</i>	उरमे मायाना <i>urme</i> <i>máyáná</i> .	लटकना.
—— <i>v. t.</i>	कोंचे कीच्चाना <i>kon-</i> <i>che</i> <i>kiáná</i> .	लटकाना.
Hare, <i>n.</i>	मोलोल <i>molol</i> .	खर्गोश.
Harvest, <i>n.</i> [n.]	कोईच्चाना <i>koiáná</i> .	लवने का काल.
Hatching (hen),	काड़ा <i>kárá</i> .	सेवती हुई मुर्गी.
He, <i>pron.</i>	ओर <i>or</i> .	वह.
Head, <i>n.</i>	तला <i>talá</i> .	सिर.
Heap, <i>n.</i>	रास <i>rás</i> , रासी <i>rásí</i> .	देर.
—— <i>v.</i>	सूर कीच्चाना <i>súr</i> <i>kiáná</i> .	देर करना.
Hear, <i>v.</i>	केंजाना <i>kenjáná</i> .	सुनना.
Heat (sun's), <i>n.</i>	अदी <i>adí</i> .	घाम, धूप.
Heat, <i>v.</i>	कासाना <i>kásáná</i> , का-सहताना <i>kásah-táná</i> .	गरम करना, तपाना.
Heaven, <i>n.</i>	बैकुण्ठ <i>báikunṭ</i> , जामू दीप <i>jámú</i> <i>díp</i> .	परलोक, बैकुण्ठ.

English.	Gondi.	Hindi.
Heavy, <i>adj.</i>	पोहटा <i>pohṭá.</i>	भारी.
Heel, <i>n.</i>	डांका <i>dáṅká.</i>	टड़ी.
Heifer, <i>n.</i>	पड़ा <i>paddá.</i>	बछिया.
Hell, <i>n.</i>	नरक <i>narak.</i>	पाताल.
Hence, <i>adv.</i>	इग्गाटाल <i>iggátál,</i> इग्गाहड़ा <i>iggáha-</i>	यहां से.
Herdsman, <i>n.</i>	कोपाल <i>kopál.</i> [rá.	अहीर.
Here, <i>adv.</i>	इग्गा <i>iggá.</i>	यहां.
Hide, <i>v.i.</i>	मक्काना <i>makkáná.</i>	छिप जाना.
— <i>v.t.</i>	मक्सहताना <i>maksah-</i> táná.	छिपाना.
High, <i>adj.</i>	लम्बो <i>lambo,</i> बही	ऊंचा.
Hill, <i>n.</i>	कुड़ <i>kuru.</i> [baddí.	टीला.
Him, <i>pron.</i>	ओन <i>on.</i>	उसको.
Hindi, <i>n.</i>	कोप <i>kosh.</i>	हिन्दी भाषा.
Hindu man, <i>n.</i>	कोपुर <i>koshur.</i>	हिन्दू पुरुष.
— woman, <i>n.</i>	कोपतार <i>koshtár.</i>	हिन्दू स्त्री.
Hireling, <i>n.</i>	कबाड़ेक <i>kabárek.</i>	ठिकहा.
Hither, <i>adv.</i>	हिक्के <i>hikke.</i>	इधर.
Hole, <i>n.</i>	छड़का <i>chharká,</i> दसना <i>dasná.</i>	छेद.
Hone, <i>n.</i>	मसान <i>masán.</i>	सान.
Honey, <i>n.</i>	कानल <i>kánal.</i>	मधु.
Horn, <i>n.</i>	कोर <i>kor.</i>	सिंग.
Horse, <i>n.</i>	कोड़ा <i>korá.</i>	घोड़ा.
Hot, <i>adj.</i>	कास्ताल <i>kástál.</i>	गरम, तम.

English.	Gondi.	Hindi.
House, <i>n.</i>	रोन <i>ron.</i>	घर.
How? <i>adv.</i>	बहबा <i>bahbá.</i>	कैसा.
How many? <i>adv.</i>	बचाले <i>bachále.</i>	कितने.
Hunger, <i>n.</i>	करु <i>karú.</i>	भूख.
Husband, <i>n.</i>	मोइदो <i>moido.</i>	पति.
—'s brother, <i>n.</i>	सीरन्दू <i>sírandú.</i>	पति का भाई.
Hut, <i>n.</i>	झाला <i>jhálá.</i>	झोपड़ी.
I, <i>pron.</i>	नन्ना <i>nanná.</i>	मैं.
Illness, <i>n.</i>	बिजारी <i>bijári.</i>	बीमारी.
In, <i>prep.</i>	-टे -te, -ते -te.	में.
Insect, <i>n.</i>	पुड़ी <i>puri.</i>	कीड़ा.
Insert, <i>v.</i>	कोंचेकी सीञ्चाना <i>konchekí siáná.</i>	डाल देना.
Inside, <i>prep.</i>	रोपा <i>ropá.</i> [ná.	भीतर.
Instruct, <i>v.</i>	करहताना <i>karahtá-</i>	सिखाना.
Intrude, <i>v.</i>	नंगाना <i>nengáná.</i>	घुस जाना.
Iron, <i>n.</i>	कच्ची <i>kachchí.</i>	लोहा.
It, <i>pron.</i>	अद <i>ad.</i>	यह, वह.
Itch, <i>n.</i>	खस <i>khas.</i>	खुजली, खाज.
Jackal, <i>n.</i>	कोल्हयाल <i>kolhayál.</i>	सियाल, लड़ैया.
Jar (earthen), <i>n.</i>	कुरवी <i>kurví.</i>	घड़ा.
Jester, <i>n.</i>	करबाल <i>karbál.</i>	ठठोल.
Jugnu, <i>n.</i>	कोइतार <i>koitár.</i>	जुगनू.

English.	Gondi.	Hindi.
Junhári, <i>n.</i>	ज्वार्के <i>jwárk.</i>	जुनहारी.
Kacharia (<i>Hedy-</i> <i>chium spica-</i> <i>tum</i>), <i>n.</i>	बोदेला <i>bodelá.</i>	कचरी.
Khalí, <i>n.</i>	पाकी <i>páki</i> , ढेप <i>dhep.</i>	खली.
Khamer tree (<i>Gmelina ar-</i> <i>borea</i>).	खुर्सी <i>khursí.</i>	खमेर, खुमहेर.
Khichaři, (<i>Zizy-</i> <i>phus jujuba</i>),	लपसा <i>lapsá.</i>	खिचड़ी.
Kill, <i>v.</i>	[<i>n.</i> जोहकाना <i>johkáná,</i> जीआना <i>jiáná.</i>	मारडालना, मारना.
Kiss, <i>v.</i>	नोँडाना <i>noñdáná.</i>	चूमना.
Knead, <i>v.</i>	पिस्काना <i>piskáná.</i>	सानना.
Knee, <i>n.</i>	मुरटोला <i>murṭolá.</i>	घुटटा.
Kneecap, <i>n.</i>	टवड़ी <i>ṭawari.</i>	घुटने की चङ्की.
Know, <i>v.</i>	पुन्दाना <i>pundáná.</i>	जानना.
Kodo-grain (<i>Paspalum</i> <i>Kora</i>), <i>n.</i>	कुहां <i>kuddáñ.</i>	कोदों.
Kush-grass, <i>n.</i>	घानाड़ी <i>ghánári.</i>	कूश घास.
Kutki-grain (<i>Panicum</i> <i>miliare</i>), <i>n.</i>	कोहला <i>kohalá.</i>	कुटकी.

English.	Gondi.	Hindi.
Laugh, <i>v.</i>	कंचाना <i>kañwáná.</i>	हसना.
Lazy, <i>adj.</i>	कुढ़ियाल <i>kurhiyál.</i>	आलसी.
Lead, <i>v.</i>	मुन्ने ताकीना <i>munne</i>	आगे चलना.
Leaf, <i>n.</i>	आकी <i>ákí.</i> [tákíná.	पत्ता.
Leak, <i>v.</i>	वडाना <i>waráná.</i>	चूना.
Leap, <i>v.</i>	डहकाना <i>dahkáná.</i>	कूदना.
Learn, <i>v.</i>	कर्रिताना <i>karrítáná.</i>	सीखना.
Leather, <i>n.</i>	तोल <i>tol.</i>	चमड़ा.
Leg, <i>n.</i>	पोटरी <i>poṭari.</i>	टांग, गोड़.
Lentil, <i>n.</i>	दारी <i>dári.</i>	दाल.
Leopard, <i>n.</i>	चीताल <i>chítál.</i>	चीता.
Liar, <i>n.</i>	लबड़ाल <i>labrál.</i>	लबाड़, भूठा.
Lick, <i>v.</i>	नाकीना <i>nákíná.</i>	चाटना.
Lid, <i>n.</i>	मुच्छे <i>muchchhe.</i>	ढकना.
Lie down (of animals), <i>v.</i>	पटीना <i>patíiná.</i>	लेटना (पशुओं के विषय में).
Light, <i>n.</i>	वेड़ची <i>werchi.</i>	ज्योति.
Light, <i>adj.</i> [v.	अखड़ो <i>akharo.</i>	हल्का.
Lighten (flash),	मिरसालना <i>mirsálná.</i>	चमकना.
Lightning, <i>n.</i>	गाज <i>gáj.</i>	बिजली.
Like, <i>prep.</i>	घाईं <i>ghaiñ.</i>	समान, नाई.
Lip, <i>n.</i>	सिलची <i>silwi.</i>	ओंठ.
Little, <i>adj.</i>	छुडोर <i>chhudor.</i>	छोटा.
— <i>a.</i>	अमुहच <i>amuhach.</i>	योड़ा सा.
Live, <i>v.</i>	पिस्साना <i>pissáná.</i>	जीना.
Liver, <i>n.</i>	तड़ाकी <i>tarákí.</i>	कलेजा.

English.	Gondi.	Hindi.
Lizard, <i>n.</i>	उर्हुम <i>urrum.</i>	झिपकली.
— (large), <i>n.</i>	डोक्के <i>dokke.</i>	गिरगिट.
Log (of wood), <i>n.</i>	दूँडा <i>dúnrá.</i> [ni.]	लकड़.
Loins, <i>n.</i>	नन <i>nan,</i> नन्ही <i>nan-</i>	कमर, कटि.
Loose (cattle), <i>v.</i>	तासाना <i>tásáná.</i>	लूटा देना.
Loosed (to be), <i>v.</i>	रेंगिना <i>renginá.</i>	लूटना.
Lose (the way) <i>v.</i>	बहके मायाना <i>bahke</i> máyáná.	भटक जाना, भूलना.
Lota (a brass vessel), <i>n.</i>	चरू <i>charú.</i>	लोटा.
Louse, <i>n.</i>	बोक्ता <i>bottá.</i> [parķí.	जूँ.
—'s eggs, <i>n.</i>	सीर्के <i>sírk,</i> पड़की <i>lóikh.</i>	
Lungs, <i>n.</i>	पिपसा <i>pipsá,</i> पिस्ता <i>feffadé.</i> pistá.	
Mad, <i>adj.</i>	बैहाल <i>báihál.</i>	बावला.
Mahulain creep- er (<i>Bauhinia</i> <i>Vahlii</i>), <i>n.</i>	पाउर <i>páur.</i>	महुलाइन.
Mahua tree (<i>Bas- sia latifolia</i>), <i>n.</i>	इडू <i>irú.</i>	महुआ.
Maina bird (<i>Gra- cula religiosa</i>) <i>n.</i>	सालो <i>sálo.</i>	मैना.
Maize, <i>n.</i>	जन्ना <i>janná.</i>	भुट्टा.
Man, <i>n.</i>	मान्वाल <i>mánwál,</i> माड़साल <i>mársál.</i>	मनुष्य.

English.	Gondi.	Hindi.
Mangoe tree (<i>Mangifera Indica</i>), <i>n.</i>	मरका <i>marká.</i>	आम.
Mankind, <i>n.</i>	माड़सालोर <i>mársálor.</i>	मनुष्यजाति.
Manure, <i>n.</i>	खसरी <i>kharsí.</i>	खाद.
Many <i>adj.</i>	वज्जे <i>walle.</i>	बहुत.
As many as	बच्चो <i>bachcho.</i>	जितने.
Market, <i>n.</i>	हाटम <i>háṭum.</i>	बाज़ार, हाट.
Marriage, <i>n.</i> [<i>n.</i>]	मड़मीं <i>marmín.</i>	विवाह.
Masúr (<i>cicerlens</i>)	मसूर्क <i>masúrk.</i>	मसूर को दाल.
Mat, <i>n.</i>	कत्ति <i>kattí.</i>	चटाई.
Meal, early morning.	बसिया <i>basiyá.</i>	तड़के का भोजन.
— ten o'clock.	जावा <i>jáwá.</i>	दस बजे का भोजन.
— three o'clock.	मड़या <i>maráiyá.</i>	तीन बजे का भोजन.
— evening.	बियारी <i>biyári.</i>	सांकु का भोजन.
Mean, <i>adj.</i>	जतार <i>útár.</i>	नीच.
Meat, <i>n.</i>	संवी <i>sanví.</i>	मांस.
Medicine, <i>n.</i>	मत <i>mat.</i> [táná.]	दवा, औषध.
Meet, <i>v.</i>	पुरसहताना <i>pursah-</i>	मिल जाना.
Melt, <i>v.</i>	युरे मायाना <i>ghure</i> <i>máyáná,</i> कड़ी- ताना <i>karítáná.</i>	गल जाना.
Mend, <i>v.</i>	साजी कीआना <i>sájí</i> <i>kiáná.</i>	संवारना, सुधारना.
Mid-day, <i>n.</i>	धूपर <i>dhúpar.</i>	दो पहर.

English.	Gondi.	Hindi.
Milk, <i>n.</i>	पाल <i>pál.</i>	दूध.
— <i>v.</i>	पीराना <i>pírána.</i>	दुहना.
Mill (hand), <i>n.</i>	जत्ता <i>jattá.</i>	चक्री.
Mist, <i>n.</i>	कूहरा <i>kúhará.</i>	कुहासा.
Mix, <i>v.</i>	खोई कीआना <i>khoíi</i>	मिलाना.
Moan, <i>n.</i>	धाँई <i>dháñi.</i> [<i>kíáná.</i>]	बिलाप, हाहाकार.
Moon, <i>n.</i>	चन्द्रमाल <i>chandar-</i> <i>mál,</i> नलेंज <i>nalenj</i>	चन्द्रमा, चान्द.
More, <i>adv.</i>	उडे <i>ure.</i>	और, अधिक.
Morning, <i>n.</i>	बुनसारी <i>bunsári,</i> सकारी <i>sakári.</i>	बिहान, प्रातहकाल.
Morrow, <i>n.</i>	नर्कईं <i>narkaín.</i>	कल.
Mortar, <i>n.</i>	सहकी <i>sahkí.</i>	उखली.
Moss, <i>n.</i>	बुच्छी <i>buchchhí.</i>	काई.
Mother, <i>n.</i>	दाई <i>dái,</i> अवहरी <i>awhari.</i>	माता, मा.
— <i>-in-law, n.</i>	पोयार <i>poyár.</i>	सास.
Mountain, <i>n.</i>	मट्टा <i>mat्टá.</i>	पहाड़.
Mouse, <i>n.</i>	अल्ली <i>allí.</i>	चूहा.
Mouth, <i>n.</i>	टुडी <i>tuídí.</i>	मुंह.
Much, <i>adj., adv.</i>	नक्का <i>nakká.</i>	बहुत, बहुतसा.
As much as	बच्चोर <i>bachchor.</i>	जितना.
Mud, <i>n.</i>	चिकला <i>chiklá.</i>	कीचड़.
Mundi grain (<i>Sphaeranthus Indicus</i>), <i>n.</i>	कैमा <i>káimá.</i>	मुण्डी.

English.	Gondi.	Hindi.
Musk-rat, <i>n.</i>	छूचो <i>chhúcho.</i>	छूचून्दर.
Must, <i>v.</i>	चाही <i>cháhí.</i>	चाहिये.
Mustard.	सरसवा <i>sarsawá.</i>	सरसों.
My, <i>pron.</i>	नावोर <i>náwor</i> , नावा <i>náwá.</i>	मेरा, मेरी.
Nail (finger), <i>n.</i>	तिरींज <i>tiríñj.</i>	नख.
Naked (to be), <i>v.</i>	कुराके मायाना <i>kurá- ke máyáná.</i>	नंगा होना.
Name, <i>n.</i>	पडोल <i>parol.</i>	नाम.
— <i>v.</i>	पडोल वीसाना <i>parol wísáná.</i>	नाम लगाना.
Navel, <i>n.</i>	गुदि <i>gudi.</i> [muṭis.	नाभी.
Near, <i>prep., adv.</i>	कर्हम <i>karrum</i> , मुटिस <i>muṭis.</i>	निकट, पास.
Neck, <i>n.</i>	घोंगा <i>ghoṅgá</i> , वरेर <i>warer.</i>	गर्दन, गला.
— (nape of), <i>n.</i>	गिछरी <i>gichhari.</i>	गुह्ही.
Necklace (men's), <i>n.</i>	दुम्मे <i>dumme.</i>	माला पुरुषोंका.
— (women's), <i>n.</i>	पोती <i>potí.</i>	माला स्त्रीयोंका.
Nephew, <i>n.</i>	सन्नीमरी <i>sannímarí.</i>	भतीजा, भांका.
Nerve, <i>n.</i>	चीरा <i>chirá.</i>	नाड़ी, सिरा.
Nest, <i>n.</i>	गोदा <i>godá.</i> [hille.	घोंसला.
Never, <i>adj.</i>	बप्पुरे हिल्ले <i>bappure</i>	कभी नहीं.
New, <i>adj.</i>	नमतल <i>namtal</i> , पूनल <i>púnal.</i>	नया.
Night, <i>n.</i>	नर्का <i>narká.</i>	रात.

English.	Gondi.	Hindi.
No, <i>adv.</i>	हिज्जे <i>hille</i> , मिन्ने <i>min-ne</i> . [kiáná.]	नहीं, मत. [ना.]
Nod, <i>v.</i>	नवे कोीचाना <i>nawe</i>	सिर झुकाना, नवालेंग <i>leng.</i>
Noise, <i>n.</i>	लेंग <i>leng.</i>	शब्द.
None, <i>adj.</i>	बहे हिज्जे <i>badde hille.</i>	कोई नहीं.
Nose, <i>n.</i>	मस्तोर <i>massor.</i>	नाक.
— (bridge of) <i>n.</i>	नखदण्डी <i>nakhdandi</i>	
Now, <i>adv.</i>	इंगा <i>ingá</i> , इन्देके <i>in-deke</i> , इसारी <i>is-ári.</i> [hille.]	अब, अभी.
Nowhere, <i>adv.</i>	बगगने हिज्जे <i>baggane</i>	कहीं नहीं.
Number, <i>v.</i>	काहताना <i>káhtáná.</i>	गिनना.
Offspring, <i>n.</i>	छौवा पूटां <i>chhouwá</i>	लड़केवाले.
Oil, <i>n.</i>	नी <i>ní.</i> [púṭán.]	तेल.
— vessel, <i>n.</i>	दुड़वा <i>durawá.</i>	बोर.
Old, <i>adj.</i>	जुन्नाल <i>junnál.</i>	पुराना.
On, <i>prep.</i>	परों <i>parro.</i>	पर.
One, (number)	उन्दी <i>undí.</i> [gonḍli.]	एक.
Onion, <i>n.</i>	उज्जी <i>ullí</i> , गोड़ली <i>gōḍlī</i>	पियाज.
Open, <i>adj.</i>	उगडे मातल <i>ugaṛe</i>	खुला हुआ.
Or, <i>conj.</i>	धों <i>dhoṇ.</i> [máṭal.]	या, वा.
Order, <i>v.</i>	कच्ची सीचाना <i>kachchí</i> सिएना. [máwá.]	आज्ञा देना.
Our, <i>pron.</i>	मावोर <i>máwór</i> , मावा <i>máwá.</i>	हमारा, हमारी.
Oven, <i>n.</i>	सदोली <i>sadoli.</i>	चूल्हा.

English.	Gondi.	Hindi.
Owl, <i>n.</i>	फूसरा <i>phúsará.</i>	उङ्गूँ.
Pagri, <i>n.</i>	फेटा <i>pheṭá.</i>	पगड़ी.
Pair, <i>n.</i>	रण्डे <i>rande,</i> रण्डे <i>जोड़े,</i> दोनों.	
	[<i>n.</i> <i>rante.</i>	
Pankha (caste),	गांड़ाल <i>gáñrál.</i>	पंखा जाति.
Parched grain, <i>n.</i>	फूटांग <i>phuṭáng.</i>	भूंजा हुआ अनाज.
Pardhan (caste),	पानाल <i>pánál.</i>	परधान.
Parrot, <i>n.</i>	[<i>n.</i> सिड़ी <i>siṛí,</i> माटे <i>máṭe.</i>	सूचा, तोता.
Part, <i>n.</i>	तूस <i>tús.</i>	भाग, टुकड़ा.
Partridge, <i>n.</i>	ककरांझ <i>kakráñj.</i>	तीतर.
Pass out, <i>v.</i>	पपीताना <i>papítáná.</i>	निकल जाना.
Patch, <i>n.</i>	थिगड़ा <i>thigrá.</i>	कपड़े का टुकड़ा.
Path, <i>n.</i>	सरी <i>sari.</i>	रास्ता, मार्ग.
Pea, <i>n.</i>	बुटरा <i>butará.</i>	मटर.
Peacock, <i>n.</i>	मल <i>mal.</i>	मोर.
Penjh (cooked food), <i>n.</i>	जावा <i>jáwá.</i>	पेंझ.
Perhaps, <i>adv.</i>	बसेकने <i>basekne.</i>	कदाचित.
Perspiration, <i>n.</i>	ईपुर <i>ípur.</i>	पसीना.
Pestle, <i>n.</i>	उस्काल <i>uskál.</i>	मूसल.
Pig, <i>n.</i>	पही <i>paddí.</i>	सूअर.
— (devoted to Narayan Deo), <i>n.</i>	लाडो <i>láro.</i>	जो नरायन को चढ़ा- या जाएगा.

English.	Gondi.	Hindi.
Pig (devoted to the sun), <i>n.</i>	सुरजाल <i>surjál.</i>	जो सूरज को चढ़ाया जाएगा.
Pigeon, <i>n.</i>	पारेवा <i>párewá</i> , हरला <i>harlá.</i>	कबूतर, हारिल.
Pillar, <i>n.</i>	सरा <i>sará.</i>	खंभा.
Pipal tree (<i>Ficus religiosa</i>), <i>n.</i>	आलौ <i>álí.</i>	पीपल.
Pipe (for smoking), <i>n.</i>	चिलम <i>chilam.</i>	चिलम.
Pit, <i>n.</i> [ing], <i>n.</i>	कुदरा <i>kudrá.</i>	कुंड, गढ़ा.
Pitcher, <i>n.</i>	सोरा <i>sorá.</i>	घड़ा.
— red (for water), <i>n.</i>	मल्ला <i>mallá.</i>	लाल घड़ा.
— black (for cooking), <i>n.</i>	कुड़वी <i>kurví.</i>	काला घड़ा.
Place, <i>v.</i>	इर्राना <i>irráná.</i>	रखना.
Plate, <i>n.</i> [n.	धनिया <i>dhaniyá.</i>	घार्तौ.
— of leaves, <i>n.</i>	कूनी <i>kúní.</i>	पत्तों का पात्र.
— of leaves, <i>n.</i> (small), <i>n.</i>	डुप्पा <i>duppá.</i>	पत्तों का छोटा पात्र.
Play, <i>v.</i>	कर्साना <i>karsáná.</i>	खेलना.
Plough, <i>v.</i>	उड़ाना <i>uráná.</i>	जोतना.
— <i>n.</i>	नांगेल <i>nángel.</i>	हल.
Pod, <i>n.</i>	सेंगा <i>sengá.</i>	छीमी.
Poison, <i>n.</i>	माहुर <i>máhur.</i>	विष, माहुर.
Pork, <i>n.</i>	पहोंता संवी <i>paddí tá sañví.</i>	सूअर का मांस.

English.	Gondi.	Hindi.
Pound, <i>v.</i>	उस्साना <i>ussáná.</i>	कूटना, पीसना.
Pour, <i>v.</i>	कोहरे कीच्चाना <i>kohare</i> <i>kiáná.</i> [síáná.]	बहाना.
— out, <i>v.</i>	तोरसी सीच्चाना <i>torsi</i>	उडेलना.
Powerful, <i>adj.</i>	साबुर <i>sábur.</i>	प्रबल, बली.
Preach, <i>v.</i>	वहताना <i>wahtáná,</i> केंचहताना <i>ken-</i> <i>chahtáná.</i>	बताना, सुनाना.
Press, <i>v.</i>	अदमाना <i>admáná.</i>	दबाना.
Pull, <i>v.</i>	वीस्काना <i>wískáná.</i>	खेंचना.
Put, <i>v.</i>	दोस्साना <i>dossáná.</i>	धरना.
— out, <i>v.</i>	ठंडाना <i>than̄ráná.</i>	निकालना.
Putrid, <i>adj.</i>	सौवताल <i>souwtál.</i>	सड़ा.
Quail, <i>n.</i>	जती <i>úti.</i>	बटेर.
Quarrel, <i>v.</i>	तरेहताना <i>tarehtáná.</i>	लड़ना.
Quickly, <i>adv.</i>	जपने <i>japne,</i> निची निची <i>nichí nichí.</i>	जलदी.
Rag, <i>n.</i>	पड़या <i>paryá.</i>	चिपड़ा.
Rain, <i>n.</i>	पिर <i>pirr.</i>	मेह.
Rainbow, <i>n.</i>	गोरा <i>gorá.</i>	रामधनुष.
Raw, <i>adj.</i>	पाहनाल <i>páhnál.</i>	कच्चा.
Razor, <i>n.</i>	मजिच्चा <i>majiá.</i>	उस्तुरा, छूरा.
Reach, <i>v.</i>	अच्चाना <i>awwáná.</i>	पहुंचना.
Reap, <i>v.</i>	कुय्याना <i>kuyyáná.</i>	लवना, काठना.
Receive, <i>v.</i>	येताना <i>yetáná.</i>	लेना.

English.	Gondi.	Hindi.
Reed-pen, <i>n.</i>	मरिच्चा <i>mariá.</i> [ná.]	भरू.
Rend, <i>v.</i>	सरैहताना <i>sarrahtá-</i>	फाड़ना.
Rent, <i>p. part.</i>	सर्त <i>sart.</i> [ná.]	फाड़ा हुच्चा.
Rescue, <i>v.</i>	पिसेहताना <i>pisehtá-</i>	बचाना. [लेना.
Rest, <i>v.</i>	रोमीना <i>romíná.</i>	सुस्ताना, विश्राम
Return, <i>v.</i>	मज्जाना <i>malláná.</i>	लौटना.
Reveal, <i>v.</i>	हूड़सहताना <i>húrsah-</i>	दिखाना.
Rice (in field), <i>n.</i>	वंजी <i>wanjí.</i> [táná.]	धान.
— (in grain), <i>n.</i>	परईक <i>paraik.</i>	चावल.
— (broken in grinding), <i>n.</i>	नूका <i>núká.</i>	कन्की.
— (cooked), <i>n.</i>	गाठो <i>gáto.</i>	भात.
Rick, <i>n.</i>	पकी <i>pakí, पुंजा</i> <i>punjá</i>	गंजी.
Ring, <i>n.</i>	मुद्दा <i>muddá.</i>	चंगूठी.
Ripe, <i>adj.</i>	पंडतल <i>panrtal.</i>	पक्का.
— (to be), <i>v.</i>	परडीना <i>pandíná.</i>	पक जाना.
Roast, <i>v.</i>	बुर्साना <i>bursáná.</i>	भूनना.
Root, <i>n.</i>	सीड़ <i>sír.</i>	जड़.
— (up), <i>v.</i>	तहक सीचताना <i>ta-</i> <i>hak siatáná.</i>	उखाड़ना.
— (used in the worship of Bará Deo), <i>n.</i>	नन्द माटी <i>nand</i> <i>máti.</i>	एक तरह का खान्दा.
Rope (with which cattle are tied), <i>n.</i>	दामनी <i>dámni.</i>	गिरईया.

English.	Gondi.	Hindi.
Rot, <i>v. i.</i>	कड़ीताना <i>karítáná.</i>	सड़ना.
— (cause to), <i>v. t.</i>	कड़ी सीञ्चताना <i>karí síatáná.</i>	सड़ाना.
Rough ground, <i>n.</i>	दलहक टिकड़ा <i>dal- hak tíkrá.</i>	ऊंची नीची भूमि.
Rub, <i>v.</i>	सोकाना <i>sokáná,</i> मरेहताना <i>mareh- táná.</i>	मलना.
Rubbish, <i>n.</i>	विच्चार <i>wiár.</i>	कचरा, कूड़ा.
Run, <i>v.</i>	विताना <i>witáná.</i>	दौड़ना.
— (away), <i>v.</i>	डैयाना <i>dáiyáná, सो- डिताना <i>sorítáná.</i></i>	भागना.
Sacrifice, <i>v.</i>	तरहताना <i>tarahtá- ná, बधे कीञ्चाना badhe kiáná.</i>	चढ़ाना, बध करना.
Saddle, <i>n.</i>	खोगुर <i>khogúr.</i>	खोगोर.
Saj tree (<i>Termiti- nalia tomen- tosa</i>), <i>n.</i>	मरु <i>marú.</i>	साज.
Sand, <i>n.</i>	बारु <i>bárú.</i>	बालू.
Sand-fly, <i>n.</i>	नुज्जे <i>nulle.</i>	भुनगा, मच्छड़.
Say, <i>v.</i>	इन्दाना <i>indáná,</i> वन्कीना <i>wankíná,</i> कत्ताना <i>kattáná.</i>	कहना, बोलना.
Schism, <i>n.</i>	ओर्तालु <i>ortál.</i>	फूटा हुआ.
Scorpion, <i>n.</i>	मिच्छो <i>michchho.</i>	चिच्छू.

English.	Gondi.	Hindi.
Scratch, <i>v.</i> [v.]	ताड़कीना <i>tárkíná.</i>	खरोटना, नोचना.
— (violently),	कूचीना <i>kúchíná.</i>	बल से खरोटना.
Search for, <i>v.</i>	मिरहकाना <i>mirah-káná.</i>	ढूँढ़ना.
See, <i>v.</i>	हूँडाना <i>húráná, ना-</i> इना <i>náríná.</i>	देखना.
Seed, <i>n.</i>	विज्जा <i>wíjjá.</i> [táná.]	बीज.
Seize, <i>v.</i>	बैसी तताना <i>báisi ta-</i>	पकड़ लेना.
Self (in 2nd & 3rd pers.), <i>pro.</i>	तन्वा <i>tanná, तन्वा</i> <i>tanwá.</i>	अपना.
Sell, <i>v.</i>	ममीताना <i>mamítáná.</i>	बेचना.
Send, <i>v.</i>	रोहताना <i>rohtáná.</i>	भेजना.
Set, <i>v.</i>	इर्टाना <i>irráná.</i>	रखना, धरना.
— (of sun), <i>v.</i>	मुरीताना <i>murítáná.</i>	दूबना.
Seven (number)	येड़ंग <i>yerúng.</i>	सात.
Sew, <i>v.</i>	वल्लैचाना <i>walcháná.</i>	सीनै.
Shade, <i>n.</i>	धर्मी <i>dharmí, अडाम</i> छाया, छाड़. <i>adám.</i>	[दबाना.]
Shampoo, <i>v.</i>	गोसली कीञ्चाना <i>gos-</i>	चंगोंको हाथ से
Share, <i>n.</i>	तूस <i>tús.</i> [alí kiáná.]	चंश, बांट.
Sharpen, <i>v.</i>	मस्सीताना <i>massítáná</i>	चोखा करना.
She, <i>pron.</i>	अद <i>ad.</i>	वह (स्त्रीलिंग).
Sheep, <i>n.</i>	गड़ार <i>garár.</i>	मेड़ी.
Shelter, <i>n.</i>	सोन्दी <i>sondí.</i>	साड़े.
Shoe, <i>n.</i>	सरपो <i>sarpo.</i>	जूता, जूती.
— to put on, <i>v.</i>	कर्राना <i>karráná.</i>	जूती लगाना.

English.	Gondi.	Hindi.
Short (of stature), <i>adj.</i>	बुटराल <i>buṭrál.</i>	नाटा.
Shoulder, <i>n.</i>	सट्टा <i>saṭṭá.</i> [ná.	कान्धा.
Shut down, <i>v.</i>	मुड़िहताना <i>murihtá-</i>	ढांपना.
Sickle, <i>n.</i>	सटाड़ <i>saṭáṛ.</i>	हंसुचा.
Side, <i>n.</i>	पट्टी <i>paṭṭí.</i>	ओर, तरफ.
Silence! <i>inter.</i>	कम्मेके <i>kammeke.</i>	चुप.
Simple, <i>adj.</i>	भोरो <i>bhoro.</i>	भोला, भोरा.
Sing, <i>v.</i>	वाराना <i>wáráná.</i>	गाना.
Sink, <i>v.</i>	मुरंगाना <i>muraṅgáná</i>	इूनना.
Sister, <i>n.</i>	दीदी <i>dídí.</i>	बहिन, सखी.
— (younger), <i>n.</i>	सेलार <i>selár.</i>	छोटी बहिन.
— (elder), <i>n.</i>	तक्का <i>takká.</i>	बड़ी बहिन.
Sit, <i>v.</i>	उदीना <i>udíná.</i> [táná.	बैठना.
— (cause to), <i>v.</i>	उच्चहताना <i>uchchah-</i>	बैठाना.
Six (number)	सारुंग <i>sárúṅg.</i>	छः.
Skin, <i>n.</i>	तोल <i>tol.</i>	चमड़ा.
Slay, <i>v.</i>	जोहकाना <i>johkáná.</i>	मार डालना.
Sleep, <i>n.</i>	कुर्की <i>kurkí.</i>	नीन्द.
— <i>v.</i>	सुंजीना <i>sunjíná,</i> नर्मीना <i>narmíná.</i>	सोना.
— heavily, <i>v.</i>	कुर्कीना <i>kurkíná.</i>	ऊँघना.
Slip, <i>v.</i>	घसरी मायाना <i>ghasrī</i> मायाना <i>máyáná.</i>	खिसकना.
Small, <i>adj.</i>	चुडोर <i>chhudor.</i>	छोटा.
Smell, <i>v. i.</i>	देंगाना <i>dáingáná.</i>	बास देना.

English.	Gondi.	Hindi.
Smell, <i>v. t.</i>	मस्काना <i>maskáná.</i>	संघना.
Smoke, <i>n.</i>	कुस्सो <i>kusso.</i>	धूचां.
Snake, <i>n.</i>	तरास <i>tarás.</i>	सांप.
Snatch, <i>v.</i>	जमचाना <i>úmcháná.</i>	पकड़ना.
Sneeze, <i>n.</i>	सगुन <i>sagun.</i>	छोंक.
Snore, <i>v.</i>	मुरीताना <i>murítáná.</i>	युरोना.
So, <i>adv.</i>	ईहुन <i>ihun,</i> आहुन <i>áhun.</i> [ichchor.	यूँ त्यों.
— much.	अच्चोर <i>achchor,</i> इच्चोर	उतना, इतना.
Soak, <i>v.</i>	नाहताना <i>náhtáná.</i>	भिगाना.
Soft, <i>adj.</i>	कोपे <i>kope.</i>	कोमल, चिकना.
Sole (of the foot)	तरूपांव <i>tarúpáñw.</i>	तलुआ.
Somebody, <i>pron.</i>	बोरे <i>bore.</i>	कोई.
Son, <i>n.</i>	मर्री <i>marrí.</i>	बेटा.
— in-law, <i>n.</i>	सन्ने <i>sanne.</i>	भर्ता, दामाद.
— on probation.	लम्जना <i>lamjaná.</i>	जो दूमाद होने की आशामें टहल
—'s wife, <i>n.</i>	कोरियार <i>koriyár.</i>	बहू. [करता है.
Song, <i>n.</i>	पाटा <i>páṭá.</i>	गीत.
Sour, <i>adj.</i>	कईताल <i>kaítál.</i>	कड़आ, खट्टा.
Sow, <i>v.</i> [v.	वीताना <i>wítáná.</i>	बोना.
Space (to have)	पोड्हाना <i>poddáná.</i>	समाना.
Spark, <i>n.</i>	बिराम <i>birám.</i>	चिंगारी.
Speak, <i>v.</i>	वन्कीना <i>wankíná.</i>	बोलना.
Spew, <i>v.</i>	कोक्कीना <i>kokkíná.</i> उचरे कीञ्चाना <i>uchre kiáná</i>	छांट करना.

English.	Gondi.	Hindi.
Spill, <i>v.</i>	पोँगीताना <i>pongitáná</i>	बहाना.
Spit, <i>v.</i>	तुखाना <i>tukháná</i> .	थूकना.
Spittle, <i>n.</i>	उच्चूल <i>uchchúl</i> .	थूक.
Split, <i>v. i.</i>	पैयाना <i>páiyáná</i> .	चिर जाना.
— <i>v. t.</i>	पैहताना <i>páihatáná</i> .	चीरना.
Spoon, <i>n.</i>	सुकुर <i>sukur</i> .	उवर, दखी.
Spread, <i>v.</i>	तासीं सीञ्चाना <i>társi</i> <i>síáná</i> , ओरसह- ताना <i>orsahtáná</i> .	विछाना, फैलाना.
— out grain, <i>v.</i>	रीकाना <i>ríkáná</i> .	अनाज फैलाना.
Squirrel, <i>n.</i>	चिडराल <i>chidrál</i> .	गिलहरी.
Stand, <i>v.</i>	निताना <i>nitáná</i> .	खड़ा होना.
— (make to) <i>v.</i>	निलहताना <i>nilahtá-</i> <i>ná</i> .	खड़ा करना.
Star, <i>n.</i>	जुनियां <i>juniyán</i> , सुकुम <i>sukum</i> .	तारे.
Steal, <i>v.</i>	कल्लीना <i>kallíná</i> .	चुराना.
Stem, <i>n.</i>	वुदूम <i>wudúm</i> .	डंठा, बोंठ.
Stick, <i>n.</i>	वडिया <i>wariyá</i> .	छड़ी.
— <i>v. i.</i>	जिर्केसाना <i>jirksáná</i> , पच्चिहताना <i>pa-</i> <i>chihtáná</i> .	फस जाना.
Stink, <i>v.</i>	दैंगाना <i>dáingáná</i> .	दुर्गंधी होना.
Stir, <i>v.</i>	दुर्साना <i>dursáná</i> .	सरकाना, मथना.
Stomach, <i>n.</i>	पीर <i>pír</i> .	घेट.
Stone, <i>n.</i>	टोंगी <i>tongi</i> .	पत्थर.

English.	Gondi.	Hindi.
Stones for cooking with, n.	सदोली <i>sadolí</i> .	चूल्हा.
Stool, n.	कुत्तुल <i>kuttul</i> .	पीढ़ी, माची.
Stoop, v.	मुर्साना <i>mursáná</i> .	भुकना.
Storm, n.	धूका <i>dhuká</i> , फ्कर <i>jhakar</i> .	आन्धी.
Story, n.	वेसेडी <i>weserí</i> .	कहानी.
Straw, n.	पीड़ी <i>píri</i> .	पुआल, पैरा.
— a, n.	कोला <i>kolá</i> .	पुआल का एक
Strife, n.	कैजा <i>káijá</i> .	लड़ाई. [तिन्का.
Strike (at tent), v.	अरहताना <i>arahtáná</i> .	डेरा गिराना.
String, n.	नूल <i>núl</i> .	सूत.
Such, pron., adj.	ईताल <i>ítál</i> .	ऐसा.
Suck, v.	जतीना <i>útíná</i> .	चसना.
Suddenly, adv.	बड़साने <i>barsáne</i> .	अचानक, एका एकी.
Suffer (only used with 'hunger and thirst'), v.	अस्साना <i>assáná</i> .	लगन (प्यास या [भूख]).
Sun, n.	सूरियाल <i>súriyál</i> .	सूरज.
Sunshine, n.	अद्दी <i>addí</i> .	धूप.
Surely, adv.	मुकुर <i>mukur</i> .	निहसंदेह.
Swallow, v.	रोपाना <i>ropáná</i> .	निगलना.
Sweep, v. [adj.]	सैयाना <i>sáiyáná</i> .	भराडना.
Sweet-smelling,	माहकार <i>máhkár</i> .	सुगन्ध.
Swell, v.	तोईयाना <i>toiýáná</i> .	फूल जाना.

English.	Gondi.	Hindi.
Tail, <i>n.</i>	तोकार <i>tokár.</i>	पंछ.
Take, <i>v.</i>	येताना <i>yetáná.</i>	लेना.
— away, <i>v.</i>	वोईना <i>woíná.</i>	ले जाना.
— out, <i>v.</i>	तन्दाना <i>tandáná.</i>	निकालना.
Tall, <i>adj.</i>	ढोंगल <i>dhongal.</i>	लम्बा, ऊँचा.
Tamarind tree <i>(Tamarindus Indica), n.</i>	सित्ता <i>sittá,</i> छित्ता <i>chittá.</i>	इमली.
Tank, <i>n.</i>	बोड्डी <i>boddí.</i>	तलाव, ताल.
Taste, <i>v.</i>	वण्डीना <i>wandíná.</i>	चीखना.
Teach, <i>v.</i>	करहताना <i>karahtá-</i> <i>ná,</i> केंचहताना <i>keñchahtáná.</i>	सिखाना, सुनाना.
Teak tree(<i>Tectona grandis</i>), <i>n.</i>	टेका <i>teká.</i>	सागून.
Tear (rent), <i>n.</i>	काड़ेहक <i>kárehak.</i>	चिर.
Tear, <i>v.</i>	सर्हताना <i>sarrahtá-</i>	चीरना, फाड़ना.
Teat, <i>n.</i>	अडील <i>ayil.</i> [ná.	यन.
Ten (number).	पद <i>pad.</i>	दस.
Tender, <i>adj.</i>	कनरो <i>kanaro.</i>	कोमल.
Tendu tree <i>(Diospyros Melanoxyylon)</i>	तुमरी <i>tumari.</i>	अबनूस.
That, <i>pron.</i>	अद <i>ad.</i>	वह (नपुनसक लिंग)
Thatch, <i>v.</i>	वेसाना <i>wesáná.</i>	छाना.

English.	Gondi.	Hindi.
Thatcher, <i>n.</i>	वेसे <i>wese.</i>	छानेवाला.
Thee, <i>pron.</i>	नीकुन <i>níkun.</i>	तुक्को.
Their, <i>pron.</i>	ओक्केना <i>orkná.</i>	उनका.
Then, <i>adv.</i>	अस्के <i>aske.</i>	तब.
Thence.	हुन्दाल <i>hundál.</i>	वहां से.
There, <i>adv.</i>	अग्गा <i>aggá.</i>	वहां.
Therefore, <i>adv.</i>	इदेन लाने <i>iden láne.</i>	इस लिये.
They, <i>pron.</i>	ओर्के <i>ork.</i>	वे. [वन.
Thicket, <i>n.</i>	पतेरा <i>paterá.</i>	गक्किन जंगल, या
Thief, <i>n.</i>	कल्ले <i>kalle, कल्खाल</i> <i>kalwál.</i>	चोर.
Thigh, <i>n.</i>	करकी <i>karkí.</i>	जांघ.
Thirst, <i>n.</i>	येक्क <i>yetk. [assáná.</i>	प्पास.
— <i>v.</i>	येक्क अस्साना <i>yetk</i>	प्पासा होना.
This, <i>pron.</i>	रर <i>er, इद</i> <i>id.</i>	यह.
Thistle, <i>n.</i>	कठाइन <i>katáiin.</i>	भट्टाटैया.
Thither, <i>adv.</i>	हक्के <i>hakke.</i>	उधर.
Those, <i>pron.</i>	अौ <i>ou.</i>	वे.
Thou, <i>pron.</i>	इम्मा <i>immá.</i>	तू.
Thread, <i>v.</i>	काचाना <i>kácháná.</i>	गूथना.
Three (number)	मूण्ड <i>múnd.</i>	तीन.
Thresh, <i>v.</i> [n.	विस्सीना <i>wissíná.</i>	गाहना.
Threshing-floor	कड़ा <i>kará. [ghuṭkí.</i>	खलहान.
Throat, <i>n.</i>	वरेर <i>warer, घुटकी</i>	गला.
Tile(broken), <i>n.</i>	पिड़क <i>pirak,</i> पिंका	टूटा हुआ खपड़ा.
Tilli-grain(milt)	नूंग <i>núng. [pinká.</i>	तिल्ली.
	[n.	

English.	Gondi.	Hindi.
Tired (to be), <i>v.</i>	दोरीना <i>doriná.</i>	थक जाना.
Tire another (to)	दोरसहताना <i>dorsah-</i>	थकाना.
To-day, <i>n.</i> [v.]	नेर <i>ner.</i> [táná.]	आज.
Token, <i>n.</i>	ठोंका <i>thoṇká.</i>	सैन, चिन्ह.
Tongue, <i>n.</i>	वन्जेर <i>wanjer.</i>	जीभ.
Tooth, <i>n.</i>	पल <i>pal.</i>	दांत.
Torch, <i>n.</i>	सूर <i>súr.</i>	डामर.
Touch, <i>v. t.</i>	इट्टाना <i>iṭṭáná.</i>	छूना.
Tread, <i>v. t.</i>	जारीना <i>járíná.</i>	रौंदना.
Tree, <i>n.</i>	मरा <i>mará.</i>	पेड़.
Tremble, <i>v.</i>	कसंगीना <i>kasangíná,</i> कसंगिताना <i>ka-</i> <i>sangítáná.</i>	कांपना, थरथराना.
Tribe, <i>n.</i>	पारी <i>pári.</i>	गोत्त.
Trouble, <i>v.</i>	विट्टे कीआना <i>witte</i>	दुख देना.
Trough, <i>n.</i> [n.]	डोंगा <i>dongá.</i> [kiáná.]	डोंगा, डोंगो. [नल.
Tube in oil-press	पिट्ला <i>pitlá.</i>	तेल निचोड़ने का
Turmeric, <i>n.</i>	कमका <i>kamká.</i>	हल्दी.
Turn, <i>v. i.</i>	वलीताना <i>walítáná.</i>	घूमना.
— <i>v. t.</i>	तिरहताना <i>tirahtáná</i>	घुमाना.
— back, <i>v. t.</i>	मल्लहताना <i>mallahtá-</i>	लौटाना.
Twin, <i>n.</i>	येमाल <i>yemál.</i> [ná.]	यमक, यमल.
Two, <i>num.</i>	रण्ड <i>rāṇḍ.</i>	दो.
Umbrella (of leaves), <i>n.</i>	कालो <i>kálo.</i>	पत्तों का छाता.

English.	Gondi.	Hindi.
Umbrella (or- dinary, <i>n.</i>)	छानो <i>chhání.</i>	छाता.
Upon, <i>prep.</i>	परों <i>parron.</i>	पर.
Urine, <i>n.</i>	नर्कुल <i>narkul.</i>	मूत, मूत्र.
Us, <i>pron.</i>	माकुन <i>mákun.</i>	हमको.
Vegetable, <i>n.</i>	कुमरी <i>kuerí.</i>	तरकारी, साग.
— (cooked), <i>n.</i>	चकना <i>chakná.</i>	पकी हुई तरकारी.
Vein, <i>n.</i>	चीरा <i>chírá.</i>	नाड़ी.
Verandah, <i>n.</i>	परछी <i>parchhí.</i>	परछी.
Vetch, <i>n.</i>	पुरपुल <i>purpul.</i>	उर्दा.
Village, <i>n.</i>	नार <i>nár.</i>	गांव.
Virago, <i>n.</i>	डोँडहरे <i>donrhare.</i>	लड़ांकी.
Voice, <i>n.</i>	लेंग <i>leng.</i>	शब्द.
Waist, <i>n.</i> [n. — cloth (men's) — — (women's)	नन्नी <i>nannú.</i> गांडाल <i>gándál.</i> आचुल <i>áchul.</i>	कमरी. धोती. साड़ी.
Wait, <i>v.</i> [n. Walk, <i>v.</i>	पोसाना <i>posáná.</i> ताकाना <i>tákáná.</i>	ठहरना. चलना.
— (cause to), <i>v.</i>	ताकसहताना <i>táksah-</i> <i>táná.</i> [kiáná.]	चलाना.
— (slowly), <i>v.</i>	गोस्ली कीचाना <i>goslí</i>	धीरे चलना.
Wander, <i>v.</i>	तिडिताना <i>tíritáná.</i>	घूमना.
Warm, <i>adj.</i> [v. — — (oneself),	कास्ताल <i>kástál.</i> आराना <i>áráná.</i>	गरम. तापना.

English.	Gondi.	Hindi.
Wash, <i>v.</i>	नुरौना <i>nurráná</i> , नुसी येना <i>nursí</i> yená. [tatáná.]	धोना.
— (clothes), <i>v.</i>	सुकसी तताना <i>suksí</i>	कपड़े धोके लेआना.
Watch, <i>v. t.</i>	कपाना <i>kepáná</i> .	रखाना.
Water, <i>n.</i>	येर <i>yer</i> .	पानी.
Wax (of ear), <i>n.</i>	कोरंगेड <i>koranged</i> .	कान का खूंट.
Way, <i>n.</i>	सरी <i>sari</i> .	राह, मार्ग.
We, <i>pron.</i>	मम्माट <i>mammát</i> , मम्माड <i>mammár</i> .	हम.
Weak, <i>adj.</i> [v.]	सीरतोर <i>sírtor</i> .	दुर्बल.
Weave together	किच्चाना <i>kichcháná</i> .	गूथके बनाना.
Web, <i>n.</i>	कुस्सो <i>kusso</i> .	जाला.
Wedding, <i>n.</i>	मङ्गर्मी <i>marmín</i> .	विवाह.
Weep, <i>v.</i> .	अडाना <i>aráná</i> .	रोना.
Weevil, <i>n.</i> [adj.]	नूसी <i>núsi</i> .	चुन.
Well (of health),	नहना <i>nahaná</i> .	अच्छी तरह से, अच्छा
Wet, <i>adj.</i>	पाहनाल <i>páhnál</i> .	गोला.
— (to be), <i>v.</i>	नांदाना <i>náñdáná</i> .	भीगना.
What? <i>pron.</i>	बाल <i>bál</i> .	क्या.
When, <i>adv.</i>	अस्के <i>aske</i> .	जब.
When? <i>adv.</i>	बस्के <i>baske</i> .	कब.
Whence? <i>adv.</i>	बग्गाहड़ा <i>baggáhará</i> , बग्गाटाल <i>baggá-</i>	कहां से.
Where? <i>adv.</i>	बग्गा <i>baggá</i> . [tál.	कहां.
Wherever, <i>adv.</i>	बग्ने <i>bagane</i> .	जहां कहीं.

English.	Gondi.	Hindi.
Whiskers, <i>n.</i>	कट्टे <i>katte.</i>	गाल मौँछा.
Whistle, <i>n.</i>	सीसरी <i>sisari.</i>	सीती.
White, <i>adj.</i>	पण्डरी <i>panrari,</i> उजरो <i>ujaro.</i>	उजला.
Whitewash, <i>n.</i>	चुई <i>chuí.</i>	चूना.
Whither? <i>adv.</i>	बेक <i>bek,</i> बिक्के <i>bikke.</i>	किधर.
Who? <i>pron.</i>	बोर <i>bor.</i>	कौन.
Whom? <i>pron.</i>	बोन <i>bon.</i>	किसको.
Why? <i>adv.</i>	बारी <i>bári.</i>	क्यों.
Wife, <i>n.</i>	माइजू <i>máijú.</i>	पत्नी.
— 's brother,	सेरैन्दू <i>serrandú.</i>	साला.
Wild, <i>adj.</i> [n.]	खेड़ा <i>kherá.</i>	बनैला, जंगली.
Wind, <i>n.</i>	वरी <i>warí.</i>	हवा.
Winnow, <i>v.</i>	तुरेहताना <i>turehtáná.</i>	उसाना.
Wine, <i>n.</i>	दारंगा <i>dárangá,</i> कल <i>kal.</i>	मदिरा.
Wipe, <i>v.</i>	उस्माना <i>usmáná.</i>	पोँछना.
Wish, <i>v.</i>	पड़कीना <i>parkíná.</i>	चाहना.
Within, <i>prep.</i>	रोपा <i>ropá.</i>	भीतर.
Wolf, <i>n.</i>	बोधाल <i>bodhál.</i>	भेड़िया, हुँड़ार.
Woman, <i>n.</i>	आर <i>ár.</i>	स्त्री.
— who forces a man to take her to wife.	सैवारी <i>sáiwári.</i>	जो पुरुष के घर में व्याह करने को युस जाती है.
— 's female friend.	सांगो <i>sángo.</i>	सखी.

English.	Gondi.	Hindi.
Wood, <i>n.</i>	कटिया <i>kaṭiyá.</i>	लकड़ी.
World(upper), <i>n.</i>	जामू दीप <i>jámú díp.</i>	परलोक.
— (this), <i>n.</i>	सिंगार दीप <i>singár díp.</i>	इसलोक.
— (lower), <i>n.</i>	अलोप दीप <i>alop díp.</i>	पाताल.
Worm, <i>n.</i>	पुड़ी <i>puri.</i>	कीड़ा.
Worship (in, to bury eggs)	डावुर जीसहताना <i>dá- bur jísahताना.</i>	पूजा में चंडों को गाड़ देना.
Wound, <i>n.</i>	करम <i>karam.</i>	शंव.
Wrist, <i>n.</i>	मुरुआ <i>muruá.</i>	कलाई, गट्टा.
Yawn, <i>n.</i>	वही <i>wahí.</i>	जमहाई.
Years, <i>n.</i>	वरसां <i>warsán.</i>	वरसां.
Year (this), <i>n.</i>	येंड <i>yenṛ.</i>	आसों.
— (last), <i>n.</i>	नीरे <i>níre.</i>	उस वरस.
Yes, <i>adv.</i>	इंगे <i>inge.</i>	हाँ.
Yesterday, <i>n.</i>	निन्ने <i>ninne.</i>	कल.
You, <i>pron.</i>	इम्माट <i>immáṭ, इम्माड़ <i>immáṛ.</i></i>	तुम.
Young (of ani- mals), <i>n.</i>	चीवाल <i>chíwál.</i>	चचा.
— (man), <i>n.</i>	रप्पोड़ <i>rappor.</i>	जवान.
Your, <i>pron.</i>	मीवोर <i>míwor, मीवा <i>míwá.</i></i>	तुम्हारा, तुम्हारी.

EXAMPLES OF SHORT GONDI SENTENCES.

बोर बारी किलीतातोर *bor bári kilitátor*. Who is calling out? and why?

बारां इम्मा इदेन वहता पोरीतोनी *bárán immá iden wahtá porítóni*. Are you able to explain this?

नाकुन कूर कूसनाके इगगाहडा हन्दाले आयाल *nákun kúr kúsnákeiggáhará handále áyál*. I must start from here at cock-crow.

केंच्छी इर्राइ *kenchhí irrár*. Listen attentively.

नर्का कुडो ते पुलियाल बाहुन किलीन्द इम्माइ केंजत्तीइ धों हिज्जे *narká kúro te puliyál báhun kilínd immár kenj-tír dhoṇ hille*. How the tiger was calling out at night in the hill! did you hear or not?

कोपा ना नेदे वज्जे वियार पिरता ओर अहताले वोसहतानुर *kopá ná nede walle wiýár pirtá or ahtále wo-sahtánur*. In Kopá's field much rubbish has sprung up, he is going to take men to root it up.

फागू इसारी रोते हिज्जेन्दुर ओर ओन मिरहक्सोरे हत्तुर *Phágú isári rote hillendur or on mirahksore hattur*. Phagu is not now in the house, he has gone to look for him.

पोइना इगा सैवारी नेंगता अनि तिन्नाके कमका दोस्ता *poiná iggá sáiwári nengtá ani tinnáke kamká dostá.*

A would-be wife has made her way into the head-man's house, and after eating has thrown turmeric on him.

पेड़गाल करसनाके अरसी हन्तुर *pergál karasnáke arsí hattur.* The boy playing has fallen down.

नीकुन तब्बीता धों हिल्ले *níkun tawwítá dhon hille.* Can you see or not ?

चरु ते येर तोरसेना *charú te yer torsená.* Pour (me) out water from the brass vessel.

धनिया तुन नुरसी नच्चुम *dhaniyá tun nursí nachchhum.*
Clean out the plate.

नन्ना वेसीले जारी कुइयाका *nanná wesile jári kuiyáká.*
I will cut grass for thatching.

विच्छोके हन किलीसी तरा *wichchhoke han kilisi tará.*
Run and call him here.

नवरियाल डावुर जीसहताले वासी मन्नोर *Nawariyál dábür jísahtále wásí mattor.* Nawariyál had come to bury eggs (in poojah).

ओना येटी नन्नता *oná yeṭí natttá.* His goat has borne a young one.

निच्छी मन सांगो नन्ना सोई येक्कुन वायितोना, निलतोना *nichchhí man sángo nanná soí yetkun wayitoná, niltoná.* Wait a moment, friend, I too am coming to fill water. (Answer) I am waiting.

सरापी येळ्हीकुन रचा ऊम *sarápi yechchhíkun rachchá úsum.* Bring cow-dung and plaster the court-yard.

सवोटे छूळू नेंगता तान टंडूम *sawoṭe chhúchhú nengtá tán ṭanṛsum.* A musk-rat has got among the salt, take it out.

नावा वानाके इम्मा पोसा *náwá wánáke immá posá.* Wait till I come.

सरपूळक करीले हन्जी मत्तोरम *sarpúhk karíle hanjí mat-toram.* We had gone to put on our shoes.

सरदे हन्नाके ओर मुलोल छौवा पन्नुर *sarde hannáke or mulol chhouwá pantur.* Going along the road he found a young hare.

टाली पाल झहतानुर *ṭálí pál úhtánur.* He will give (you) to drink cow's milk.

जावा वैसीत उव्वेक्के वायोरे *jáwá wáisít unnek wáyore.* The *penjh* is cooked, (but) those to drink it have not come.

नावा ननतुन बाल आता *náwá nantun bál átá.* What has happened to my loins ?

ओर कन्नुर नन्ना कोठी ओहची कहची सीतान बाहे आयो नन्ना पुन्नोन *or kattur nanná koṭhí ohchí kahchí sitán báhe áyí nanná punnon.* He said, I have burst the granaries and measured (the grain); whatever be wrong, I know nothing of it.

पिट्ला ते नूंगनी टंडुर *pitlá te núngní ṭanṛtur.* He has taken the tilli-oil from the oil-stick.

अग्गाहडा तल्हकदान बाल किएना *aggáhará talhk'dán bál kiená*. I asked for it from there, what else could I do.

पोइना इग्गा कोपतार वातां *poiná iggá koshtár wátán*. Hindu women have come to the head-man's house.

कोइताह्क कल उन्जीकुन येंदानूं *koitáhk kal unjíkun yen-dánún*. Gond women drinking wine will dance. नीवा इद परोल बोर वीसतुर *níwá id parol bor wistur*.

Who gave you this name ?

कलवाल नारी कलसी वोतुर *kalwál nári kalsí wotur*.
A thief yesterday, stealing, carried (it) off.

पही येटीना रोपा मेहताता *paddí yetínná ropá mehtátá*.
A pig is feeding among the goats.

कोपाल भांडी उघे कालतोर *kopál bháñrí ughe káltor*.
The herdsman is collecting his dues.

नाल्क धियां आतुं ओन अर्की बैता *nálk dhiyáñ átuñ on arkí báitá*. He has had fever for four days.

ओना कन तेदतुं *oná kan teditúñ*. His eyes are inflamed.

इम्मा कर्ह मिन्नी सायिमा *immá karrú minne sáyimá*.
Do not die of hunger.

ओन येल्क अस्ता *on yetk astá*. He is thirsty.

नावा पिर नोयुन्द *náwá pir noyund*. My stomach was aching.

ओर विच्छोरे बयाल ते मीड सीतुर *or wíchchhore bayál te mír situr*. Running he fell down in the hemp.

आरम्भी दामनी तुन उर्रेहचीकुन डैसाल *armí dámni tun urrahchíkun dáisál.* The buffalo breaking its rope will run away.

पाल पीरा कासहची इरी *pál pírá kásahchí irrá.* Milk the cow, and warm and put away the milk.

नन्ना मीकुन वहतातोना इसुर इताल बप्पोरे केमाड़ *nanná míkun wahtátoná issur ítál bappore kemár.* I am explaining (it) to you, so never do so again.

इद आयि पोरीताता पे अद हिल्ले आयि परो *id áyi porítátá pe ad hille áyi paro.* This is possible, but that is not possible.

नाटे मन्मा *náte manmá.* Don't remain in the village.

इम्मा बोनी आन्दी *immá boní ándí.* Who are you ? or, Where are you from ?

बग्गाटोर कोसुर मी नाटे वान्दुर *baggátor kosur míl náte wándur.* From what place were the Hindus who came into your village.

पिर आराता *pirr arátá.* Rain falls.

गाज मिरसीलता *gáj mirsiltá.* Lightning is flashing.

माव्क नांदीतां *máwk nándítáñ.* The deer are getting wet.

बोर वहेर *bor waher.* Who could tell.

पिंडी नोरा *piñdí norá.* Grind the wheat.

सारी सुर्रा *sári surrá.* Bake the bread.

वलीना वलीनाके नन्ना दोरसी हत्तान *walíná walínáke nanná dorsí hattán.* Going about hither and thither, I got tired.

दिकड़ी तारा *dikari tárá*. Spread the clothes.

ओर वस्के आतुर *or baske átur*. When was he born ?

अद अवेटे हिल्ले पोद्दो *ad aweṭe hille poddo*. There was no room for it in that.

ओरुन पाटा वारीले बोर कर्रहनुर *orúñ pátá wárile bor karrahtur*. Who taught them to sing songs ?

बाहे आयेर नन्ना हनेना *báhe áyer nanná hanená*. I go whatever happens.

नीकुन बाल आता अद कियातोनी इद हिल्ले केवी *nikun bál átā ad kiyátoní id hille kewí*. What has come to you ! you do that and don't do this.

~~ज्ञेच्छा~~ लेंग इग्गाहडा केंच्छी अरीता *oná leng iggáhará kenchchhí arrátá*. His voice makes itself heard from here.

नन्ना वायी अवहन्दान *nanná wosí awahandán*. I took (it) away and conveyed (it) there.

वल्ले नर्का आसीत *walle narká ásit*. Many nights have passed.

इंगा कूरकी वायिताता *ingá kúrkí wáyitátá*. Now sleep is coming (over him).

हन्ते सुन्जा *hante sunjá*. Go and sleep.

अदेनोर मोइदो तान पोहची सीतुर *addenor moido tán poh-chí situr*. Her husband has deserted her.

कोसियार मियार रन्डे कीन्दू *koriyár miyár rande kíndúñ*. The daughter-in-law and daughter both did (it).

कर कूसीता *kur kúsítá*. The cock crows.

नै मुहचिता *nái muhchítá*. The dog barks.

मल येदींता *mal yedíntá*. The peacock dances.

गाटो अट्टीता *gáto aṭṭítá*. She cooks the rice.

येर निहताता *yer nihtátá*. She draws water.

दिकड़ी सरौता *dikrí sarrátá*. The cloth is rending.

सूर बोत्तीता *súr bottítá*. The torch is burning.

पीनो अस्सीता *píni assítá*. It is cold.

अहो तर्रीता *addí tarrátá*. It is hot.

मम्माट आरतम *mammát ártam*. We have warmed ourselves.

इम्माड़ आरन्दोड़ *immár árandír*. You were warming yourselves.

सेनाल लुकन्दा वातुर दोरतुर आतेके इंगा ओर रोमीतोर *lakandá wátur dortur áteke iŋá or romítor*. The old man came from far, he is wearied with coming, now he is resting.

ओर तनवा येटीन ममदुर साधु तेन रण रुपयान्क देतुर or *tan-wá yetín mamdur sádhu ten raná rupayánk yetur*. He was selling his goat, the devotee got it for two rupees.

नवा कुड़ो ते कटियां नर्कीले दाका अनि पाउर आकी ततका *nanná kuro te katiyán narkile dáká ani páur ákí tatká*. I am going to the hill to cut wood and to bring mahulain leaves.

नोवा कुर्क मेस्क दोस्ता मूरूड मेस नाकुन सीसहचुम *níwá kurk mesk dostá múnḍ mes nákun sisahchum*. Your fowl has laid eggs, give me three eggs.

कुरवी पोंगीता *kurwi poŋítá*. The pitcher leaks.

नावा कोरका वराता náwá korká warátá. My cattle-shed leaks.

बोनई किलीसी तरा वेसी सानुर bonai kilisi tará wesi sánur. Fetch someone to thatch it.

ओर जारी लक्कीले हन्जी मन्नोर or jári lakkile hanjí mat-tor. He was going to count grass (bundles).

नन्ना केपीले हन्दातोना nanná kepile handátoná. I am going to watch (my field).

जावा उन्डाले डोप्पा अनि गाटो तिन्दाले कूनी किच्चाड़ jáwá undále doppá ani gáto tindále kúní kichchár. Make a small plate of leaves for drinking *penjh* and a large one for eating rice.

नेदे वीतोर्ले पुरपुल कहची वोयाकी nede witile purpul kahchí woyáki. Measure out *urda* and take it for sowing in the field.

हूँसोके मन húrsoke man. Keep on the look-out.

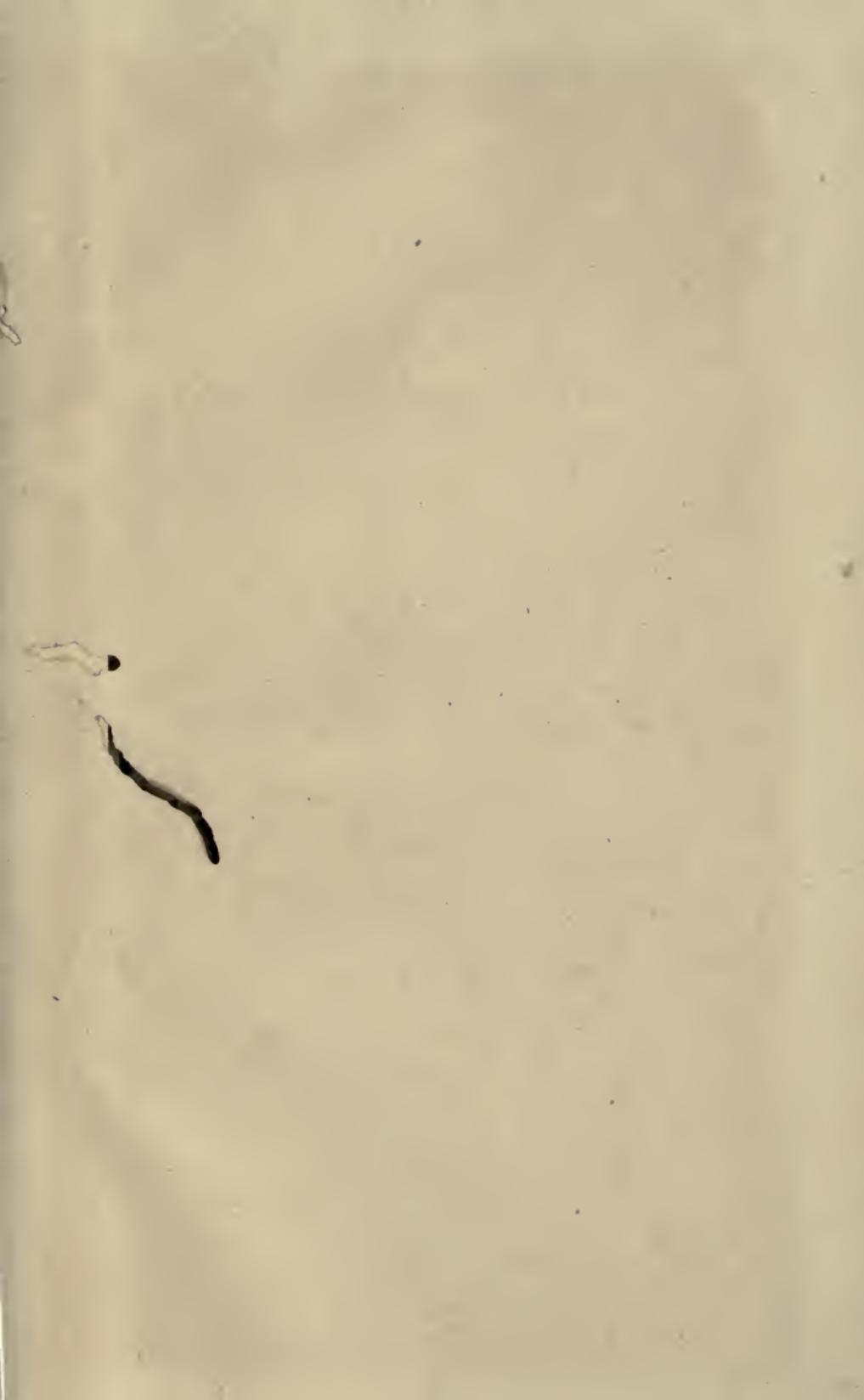
मौन्क बैयाले ओर कट्टा दोहन्दुर पे दोहनाके ओरसीत mínk báiyále or katṭá dohandur pe dohanáke orsít. He was fastening together a frame-work for catching fish, but in doing it it broke.

तला तर्गता रैगत हिले talá targtá ráigt hille. My head pains me, it does not get better.

हिले नहनई अर्की वैयुन hille nahanaí arkí báiyun. I am not well, I had fever.

नेर नारी पिरे जिआर ner nári pirr jiár. To-day or to-morrow rain will fall.

24-75
12-12

YB 80436

BENJ. F. GRAVELY
P. O. BOX 209
MARTINSVILLE, VIRGINIA, U.S.A.

